

laiškas

LIETUVIAMS

1967

LAPKRITIS / NOVEMBER

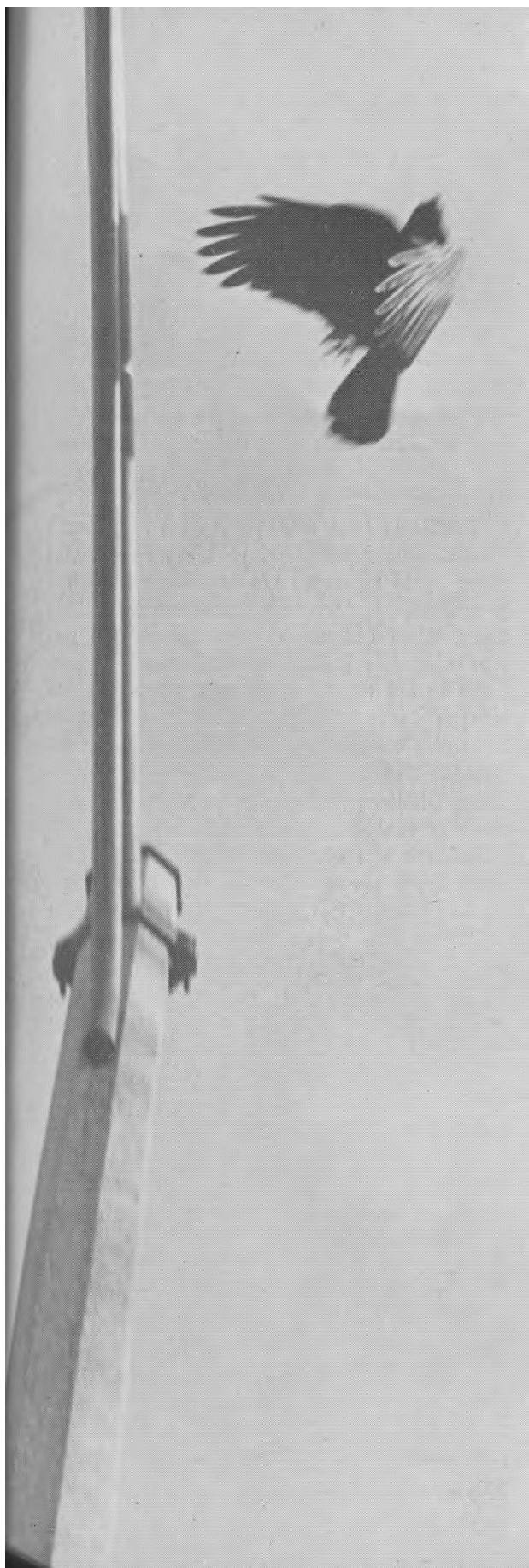
GYVENIMUI TEKANT * * *	396
KOMUNIZMO "LAIMĖJIMAI" P. Pakalnis	401
SPAUDOS APŽVALGA * * *	406
NEVAISINGOJI ŽEMĖ (eil.) T. S. Eliot	410
MEILES KILMĖ A. Grauslys	414
APSISPRENDIMO ELGSENA IR LAISVĖ Vyt. Bieliauskas	422
ATSINAUJINANČIOJ BAŽNYČIOJ: Vyskupų sinodas A. L.	427
DEVYNIOS SAVAITĖS VOKIETIJOJ A. Pakalniškis	428
NIEKAS TAIP NEŽALOJA, KAIP NETEISYBĖ V. Šmaižienė	430
APIE AUGIAUS MONOGRAFIJĄ (rec.) V Ramonis	432
II VATIKANO DOKUMENTAI (rec.) V. Zakaras	433
IŠKARPOS IŠ ANAPUS Paruošė M. Banėnas	434
SKAITYTOJO ŽODIS	437
EKRANO MIRGESY: To Sir, With Love; Arabesque D. Lukienė	438
Filmus suglaustai vertinant	438
Anketa apie "Laiškus Lietuviams"	

Šio numerio iliustracijos: fotografijos iš Alg. Kezio, S. J., penktosios metinės parodos (397, 400, 405, 417-420, 426); I. Mitkutės lino raižiniai (411-412); vėžiai Lietuvoj (iliustracija iš "Švyturio", 1967 Nr. 14).

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Vyriausias redaktorius — Kęstutis Trimakas, S. J. Redakcinis kolektyvas: Jonas Borevičius, S. J., Gintarė Ivaškienė, Stasys Yla, Algimantas Kezys, S. J. (foto redaktorius), Vaclovas Kleiza, dr. Arūnas Liulevičius, Aušrelė Liulevičienė, Gintautas Sabataitis, S. J., Zita Sodeikienė (techninė redaktorė), Nijolė Užubalienė, Juozas Vaišnys, S. J. Administratorius — Petras Kleinotas, S. J. Viršelis ir vinjetės — Algirdo Kurausko. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. U.S.A. Telefonai: RE 7-8400 ir RE 7-8401. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. Prenumerata metams — \$4.00. Atskiro numerio kaina — \$0.40.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$4.00, single copy 40¢, Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and at additional mailing office.

Vol. XVIII. 1967. Nr. 10
LAPKR. / NOVEMBER

laiškai
LIETUVIAMS

Krenta? ... Kyla? ... Skrenda?

GYVENIMUI TEKANT

■ Balsas tautos vardu

Veiksnių konferencijoje Washingtone spalio 21-22 d. Lietuvos Diplomatinės Tarnybos, VLIKo, ALTarybos, Pasaulio, JAV bei Kanados Lietuvių Bendruomenių vadovaujantys asmenys tautos ir laisvųjų lietuvių vardu paskelbė manifestą: "pareiškia visam pasauliui,... kad niekada nesutiks su Lietuvos pavergimu, kad Vasario 16 aktas yra šventas ir galutinis apsisprendimas laisvam ir nepriklausomam gyvenimui..., kaltina Sovietų Sąjungą agresijos nusikaltimu..., kreipiasi į laisvojo pasaulio vyriausybes... ir į Jungtines Tautas, kad parentų Lietuvos pastangas savo nepriklausomybei atstatyti,... ir Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 m. sukakties metus skelbia Lietuvos Laisvės Kovos Metais".

Reikalaudami viso pasaulio dėmesio, pirmiausia turime patys šį balsą išgirsti, kad tiek tėvynėj, tiek išeivijoj bendrom jėgom trokštume ir siektume Lietuvos pilnutinės laisvės.

■ Vyskupų sinodas

Popiežiaus sušauktas Katalikų Bažnyčios vyskupų sinodas svarstė doktrinos, Bažnyčios kanoninio įstatymo, kunigų seminarijų, religiniai mišrių vedybų ir liturgijos klausimus.

Romoj paruoštą negatyvų pranešimą Bažnyčios doktrinos reikalais vyskupai sukritikavo ir paruošė kitą, kartu nutardami įkurti nuo Romos kurijos nepriklausančią tarptautinę teologijos komisiją. Taip pat norima sudaryti laikiną komisiją nustatyti gaires, kaip pakeisti kanoninį įstatymą. Liturgijoj ir mišrių vedybų klausime tepramatomi laipsniški pakeitimai. Seminarijos bus pritaikomos tinkamiau paruošti busimiesiems kunigams (žr. plačiau šio "L. L." nr. skyrių "Atsinaujinančioji Bažnyčioji", 427 psl.).

Nors buvo daug prašymų, į sinodo programą popiežius neįtraukė dviejų opių temų: gimimų kontrolės ir kunigų celibato: jis pranešė, jog apie gimimų kontrolę vyskupai gali jam tiesiog įteikti savo pareiškimus; o apie celibatą neseniai išleista enciklika palieka viską taip, kaip buvo iki šiol.

■ Pasauliečių kongresas

Spalio 11-18 d. 2000 su viršum dalyviams Pasauliečių Apaštalavimo kongrese Romoj daugiausia rūpesčio kėlė bendros žmonijos problemos. Nutarimuose sakoma, kad "yra labai stipri nuomonė tarp krikščionių pasauliečių, jog Bažnyčios mokomasis autoritetas turėtų turėti aiškų nusistatymą, kuris kreiptų dėmesį į pagrindines moralines ir dvasines vertybes, palikdamas patiems tėvams, sprendžiantiems pagal savo krikščionišką tikėjimą ir besiremiantiems medicininiais ir moksliniais patarimais, pasirinkti mokslines ir technines priemones atsiekti atsakingos tėvystės".

Kongresas ragino turtingas tautas skirti 1% savo viso pelno neturtingoms tautoms; apgailestavo "visų dabartinių karų skandalą", prašė Bažnyčios mokomąją autoritetą pasisakyti prieš rasizmą, o visų krikščionių — užstoti skriaudžiamuosius; skatino tinkamiau vartoti komunikacijos priemones, pasisakė už spaudos laisvę, prašė "rimtų doktrininių studijų apie moterų vaidmenį Bažnyčioj ir jos sakramentinę santvarkoj" (sekančiame "L. L." nr. bus spausdinamas interviu su Kongrese dalyvavusiais lietuviais iš Amerikos).

■ Katalikų Federacijos nutarimai

Kaip matosi iš paskelbtų nutarimų (žr. "Drauge", XI. 1), spalio 14 d. Čikagoje įvykęs Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Federacijos Tarybos suvažiavimas parodė plataus ir giliai siekiančio susirūpinimo įvairioms krikščioniškojo visuomeninio gyvenimo sritims.

Susirinkimas konstatavo, kad "II Vatikano suvažiavimo pradėtas atsinaujinimas lietuviuose nepakankamai reiškiasi. Todėl prašo visus lietuvius persiimti naujomis idėjomis, jas pažinti ir eiti su jomis į gyvenimą".

Suvažiavimas kviečia lietuvius į veiklą organizacijose, į lietuvių parapijas, į lietuvių pamaldas; pramato tarpkontinentinį lietuvių katalikų susiorganizavimą; parodo susirūpinimo bedievybe; kovai prieš ją skatina bendradarbiavimą "su broliais lietuviais protestantais". Pasauliečius skatina rūpintis parapijose sudaryti komitetus, lietuviukams reikalauja lietuvių kalba šv. Mišių, pirmosios Komunijos apeigų, religinių pamokų. Ryžtasi suruošti vadovų veiklos kursus, steigti pasauliečių religinį centrą, o paskui lietuvių pastoracinį centrą JAV, siekti, kad "lietuvių balsas būtų girdimas Amerikos vyskupų"; sekančiais metais peticijos parašų rinkimu ir jos įteikimu popiežiui kreipti pasaulio dėmesį į religinę priešpaudą okupuotoj Lietuvoj.

Rūpestis — platus. Užsimojimai — reikšmingi. Tik pajėgų tiems darbams atlikti pačios Federacijos vargiai ar pakaks. Šiems svarbiems uždaviniams atlikti tenka tikėtis aktyvaus bendradarbiavimo iš daugelio.

■ Popiežius ir patriarchas

Istoriniame susitikime su patriarchu Ate-nagoru I popiežius Paulius VI apgailestavo "praities susikirtimus ir nesusipratimus" ir patvirtino, jog paskutiniųjų metų sugyvenimo ir susivienijimo pastangos "niekada nebuvo taip laisvos nuo politikos ar kitų tikslų, bet kylančios vien tik iš noro įvykdyti Kristaus valią Bažnyčiai".

Atsakydamas patriarchas pareiškė, jog katalikai ir ortodoksai "yra pašaukti tęsti it stiprinti meilės dialogą", o po to pereiti ir į teologijos dialogą, kuris ves mus į sandorą.

■ Ar nenuaujas, ar nelaimingas

Anglikonų Canterbury arkivyskupo Michael Ramsey atsilankymas JAV praėjo kaip ekumenizmo sąjūdį plečianti banga. Visgi jis sukėlė ir kontroversijos. Labiausiai komentuojamas jo išsireiškimas buvo pasakytas Seattle: "Aš nemanau, kad visa krikščionija priimtų popiežių kaip neklai-

dingai apibrėžiantį tikėjimą ir moralę. Tačiau manau, jog visa krikščionija galėtų priimti popiežių kaip pirmininkaujantį (*presiding*) vyskupą tarp pasaulio vyskupų".

Šis pareiškimas greit susilaukė pačių anglikonų reakcijos. Laisvosios Bažnyčios vadovai išsireiškimą pavadino šiuo metu "nelaimingu", betgi *The Church Times* laikraštis jį palaikė "ne nauju... Jis pakartoja 1920 m. Lambeth konferencijos idėją".

■ Olandų katekizmas

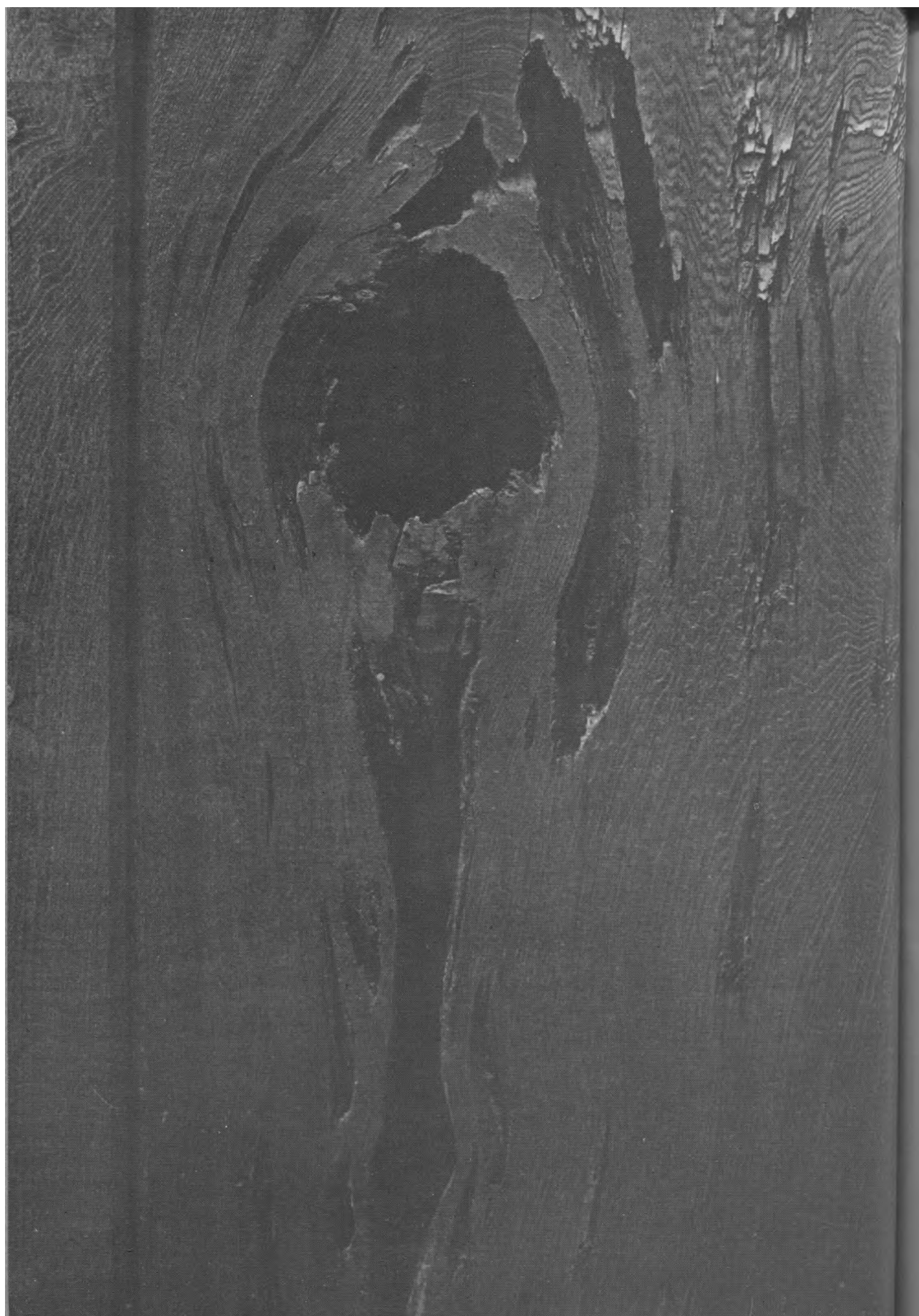
Olandijoje *Naujasis Katekizmas* suaugusiems atspausdintas visų vyskupų rekomendacija (3 mėn. bėgyje išpirkta 250,000 kopijų. Romoj susirūpinus dėl kai kurių išsireiškimų, Vokietijoje spausdinimas sulauktytas, iki bus patikrintas ir gal kiek pataisytas. Nežiūrint to, JAV buvo išspausdintas ir yra platinamas. Konservatyvus kardinolas McIntyre uždraudė jį pardavinėti savo Los Angeles arkivyskupijoje. Tuo tarpu Atlantos arkivyskupas Hallinan jį rekomenduoja: "Koks gi katalikas neįstengtų pilnai susidomėti tikėjimo senų tiesų tvirtu, įdomiu ir moderniu aiškinimu, išdėstytu *Naujajame Katekizme*"?

■ Neramu dėl kapinių

Prasta ta administracinė tvarka, kuri sustatyta neatsižvelgiant žmonių bendrų interesų: prekyboj ji veda prie bankroto, politikoj — prie anarchijos, organizacijoj — prie veiklos stagnacijos. Dar pabrėžiame, kad yra nekrikščioniška, administruojant su religija ar Bažnyčia besirišančią įstaigą neat-sižvelgti daugelio žmonių pageidavimų; po II Vatikano suvažiavimo tai turėtų būti visai neleistina. Ten, kur pati administracija nesusipranta, žmonės turi teisę išreikalauti.

600-800 žmonių spalio 22 d. šv. Kazimiero Čikagos lietuvių kapinių kapų savininkų susirinkime, išreiškus bendrą nusivylimą kapinių naujais potvarkiais, buvo surašyta visa eilė reikalavimų, kurie bus siekiami įgyvendinti (nutarimų tekstas *Dirvoj*, X. 30).

Žmonių teisėti reikalavimai turi būti išklausyti ir turi būti sudarytos sąlygos, kad ateity būtų atsižvelgiama į daugumos pageidavimus.

KOMUNIZMO

“LAIMĖJIMAI”

Mintys komunistų
revoliucijos Rusijoje
50 m. sukakties
proga

PETRAS PAKALNIS

Atvykęs į JAV lygiai prieš 10 metų, Nikita Chruščiovas taip pareiškė per televiziją: "Aš galiu pranašauti, kad jūsų vaikų vaikai gyvens socialistinėje santvarkoje. Prašau to nesibijoti. Jūsų anūikai nesupras, kaip jų seneliai nepajėgė suprasti pažangios socialistų bendruomenės prigimtį".

Jei Chruščiovas kalbėtų šiandieną, kažin ar jis drįstų taip pranašauti. Bet prieš dešimt metų, kai Sputnikas nustebino pasaulį, gal ne vienam komunistui atrodė, kad marksizmo banga užlies net ir JAV.

Kadangi Chruščiovas pranašavo šviesią ateitį komunizmui Amerikoje, pasižiūrėkime, kaip išsipildė jo pranašystė.

KOMUNIZMAS JAV

JAV komunistų partija įsisteigė 1919 metais. Pradžioje suskilusi, paskui vieninga, ji augo ir augo, kol 1944 m. priskaitė 80.000 narių. Vėliau ji pradėjo smukti. Apie 1951 m. ji turėjo tik pusę tiek narių, o Chruščiovui viešint Amerikoje, ji sumažėjo dar per pusę. Šiandien ji turi, berods, apie 8.000 narių, taigi, 10 kartų mažiau negu 1944 m.

Nesunku suprasti, kodėl taip įvyko. Kas seka JAV spaudą, tas randa daug žinių apie Rusiją. Neseniai Svetlana pasakė, kad *New York Times* duoda daugiau informacijų apie Rusiją negu komunistų *Pravda*. Ne-trūksta žinių iš komunistų pasaulio ir kituo-

se laikraščiuose. Taip pvz. *Time* rašė, kad visoje Rusijoje yra maždaug 1 milijonas automobilių. Tuo tarpu JAV turi net 78 milijonus. Pagal tą patį žurnalą Maskvoje yra 8 gazolino stotys, o Leningrade 3. Ką turi galvoti amerikietis apie komunizmo "pažangumą", jei jis patikimoje spaudoje skaito tuos skaičius? Kiekviename mažame JAV miestelyje yra daugiau gazolino stočių negu Leningrade. O kiek automobilių parduotuvių? Viena visame Maskvos mieste.

Amerikiečiai dejuoja, jei kasmet gali parduoti tik 8 milijonus naujų automobilių, o rusai džiaugiasi, jei jie pagamina tik 40-tą to skaičiaus dalį. Dabar Italijos ir Prancūzijos kapitalistai stato Rusijoje 2 automobilių įmones, kurios už keleto metų žada pagaminti 1 milijoną lengvų mašinų. Jei tie skaičiai galvojančiam žmogui ši tą sako, neįtikinsi jokio amerikiečio, kad komunistų gyvenimo sistema yra geresnė už JAV.

Bet tuo palyginimai nesibaigia. Jei skaitai apie Rusijos ir JAV laimėjimus erdvėje, ir čia matai nemažą skirtumą. Iki šiol Rusija pajėgė paleisti į erdves 12 astronautų, o JAV — 26. Amerikos astronautai išbuvo erdvėje 1994 valandas, o Rusijos — tik 533. Iš viso Rusija laimėjo erdvėje 15 pirmų vietų, o JAV 19.

Jei neseniai Mykojanas pasigyrė, kad Rusija pagamina kasmet 102 milijonus tonų plieno, tai reikia pridėti, kad JAV pagamina 5 kartus daugiau. O kai tas pats Mykojanas, aplankęs JAV 1936 m. ir pamatęs, kad JAV gamina tūkstančius šaldytuvų, pasiūlė Politbiuro nariams gaminti Rusijoje šaldytuvus, kitiems Kremliaus valdovams atrodė, kad jis yra girtas. Taip jis pats prisipažino. "Kam reikia šaldytuvų", jie klausė save, "tokiame šaltame klimate?" Dabar ir Rusija gamina šaldytuvus. Skirtumas yra tik tas, kad Amerikoje šaldytuvų galima gauti tą pačią dieną, kiek nori ir kokių nori, o Rusijoje tik už poros metų, žinoma, sumokėjus pinigų iš anksto.

Jei Rusija nedaro išpūdžio savo technika, tuo mažiau savo ideologija. Svetlana tvirtina, kad Rusijoje užaugo nauja karta, kuri nesidomi komunistų ideologija ir nenori aktyviai dalyvauti partijos darbe. Pa-

gal ją, "Rusijos intelektualai labai domisi JAV gyvenimu, o liaudis skaito komunistų spaudą, mažai jai tikėdama". Tą jos nuomonę patvirtina faktai. JAV ir Rusijos susitarimu amerikiečiai leidžia Maskvoje savo laikraštį rusų kalba, o rusai Amerikoje anglų kalba. Rusai išperka JAV laikraščio apie 120.000 kopijų, o amerikiečiai rusų — tik 10.000.

Nereikia lyginti JAV ir Rusijos žemės ūkio, nes visiems yra žinomas faktas, kad vienas Rusijos ūkio darbininkas pagamina maisto 7 žmonėms, o amerikietis ūkininkas trisdešimčiai. Taip pat žinomas faktas, kad Rusija dažnai importuoja kviečių iš Kanados ir JAV.

Prieš porą metų JAV valdžia siuntė keliasdešimt mokytojų į Rusiją, Japoniją ir kitur studijuoti mokyklų sistemų. Parvažiavęs namo, Wilmette, Ill., mokytojų seminarijos direktorius prisipažino tėvams gerai susipažinęs su Rusija. Paklaustas, kokių būdu, jis taip atsakė: "Mačiau Maskvoje moteris, pjaunančias žolę ne mašinomis, bet žirkklėmis. Man to užteko". Kasmet Rusiją aplanko apie 20.000 JAV turistų ir kiekvienas parsiveža namo panašią istoriją. O ko patys negalėjo pamatyti ar išsivaizduoti, tą jiems dalinai atidengė Svetlanos knyga. Sekant JAV spaudą, negalima rasti jokio įrodymo, kad komunizmas čia augtų. Šiame "kapitalistų" krašte komunizmui nėra jokių sąlygų.

PIETŲ AMERIKOJE

Neblogą komunizmui dirvą sudaro Pietų Amerika. Nelygus turto padalinimas, didelis bedarbių ir mažažemių skaičius, analfabetizmas, valdžių nepastovumas, žemės ūkio stagnacija ir kt. sudarė ir sudaro gerą atmosferą komunistų agitatoriams, kurie, remiami Castro ar Rusijos, seniai jau judina minias ir kai kur perėjo į ginkluotą pasipriešinimą. Tačiau po Kubos krizės 1963 metų pabaigoje Castro žvaigždė pradėjo blėsti, o jo teroras ir ekonominis susmukimas ne vienam parodė, prie ko veda komunizmas. Dabar ginkluotų revoliucionierių skaičius visoje Pietų Amerikoje svyruoja tarp 1.000 ir 4.000, o su tokiu skaičiumi nesunku apsidirbti. Antra vertus, Čilės prezi-

dentas Frei, Peru Belaunde, Venecuelos Leoni ir Meksikos Diaz Ordaz yra rimti valstybės vyrai, pasišovę įgyvendinti socialinį teisingumą ir pakelti plačių masių gerovę. Didelis gyventojų prieauglis lėtina ekonominę pažangą, o aklas pasiturinčiųjų egoizmas stabdo būtinas reformas. Tačiau kasmet komunistų pozicijos Pietų Amerikoje silpnėja, o socialinio teisingumo jausmas stiprėja. Pauliaus VI enciklika *Apie tautų pažangą* rado Pietų Amerikoje labai gerą atgarsį ir beveik visi Pietų Amerikos prezidentai popiežiui už ją nuoširdžiai padėkojo. Paaiškinta plačioms masėms, ji sudarys gerą darbo programą ir atsilieps į partijų ateitį bei į parlamentų sąstatus. Kai šį pavasarį Pietų Amerikos prezidentai susirinko į *Punta del Este* konferenciją, vienas iš jų prasarė jaučias Pauliaus VI dvasią ir jo artumą. Suprantama, tuo tarpu popiežiaus enciklika duoda tik bendras gaires ir kryptį, bet, jei gerai išstudijuota ir pritaikyta vietos sąlygomis, gali visiškai pakirsti komunizmo šaknis.

EUROPOJE

Iš paskutiniųjų rinkimų davinių ir mažėjančios komunistų spaudos galima spręsti, kad komunizmas pergyvena krizę ir Europoje. Rusijos ir Kinijos nesantaika išvadavo Vakarų Europos komunistus iš Maskvos vadovybės ir kai kurie komunistų intelektualai pradėjo vesti pokalbius su krikščionybės atstovais. Kadaisė stipri komunistų partija Italijoje prarado socialistų draugystę ir suskilo į Rusijos ir Kinijos bičiulių sroves. Ispanijos komunistai pradėjo glaustis prie katalikų ir bendromis jėgomis kovoja už socialinį teisingumą. Prieš 30 metų jie degino bažnyčias ir žudė kunigus, o dabar suprato, kad tik su Bažnyčios pagalba galima pagerinti darbininkų padėtį. Tiesa, oficialioji vyskupų laikysena yra per daug susirišusi su Franko režimu, bet jaunieji kunigai ir pasauliečiai, ypač Katalikų Akcijos nariai, įnešė į Ispaniją kitą kryptį. Jie nori pilnai įgyvendinti Vatikano II susirinkimo dvasią bei atsisakyti ir feodalizmo, ir marksizmo likučių. Olandijos ir Belgijos komunistai niekuomet nebuvo stiprūs, o Prancūzijos kairieji per paskutiniuosius savivaldy-

bių rinkimus šiek tiek laimėjo tik todėl, kad dešinieji buvo tingūs ir nėjo balsuoti. Maišalo planas ir Ekonominė Europos Bendruomenė užkirto kelią komunistams Vakarų Europoje. Todėl Maskvos valdovai rūpinasi ne marksizmo eksportu į Vakarus, bet satelitų išlaikymu po savo sparnais.

AFRIKOJE

Neatrodė, kad komunizmas turėtų ateiti jaunose Afrikos respublikose, nes, kaip sako Naseris, jose nėra nei didelių ponų, nei proletarų. Jos mielai priima Rusijos ir laisvojo pasaulio pagalbą ir kalba tik apie socializmą. Pakibusios tarp Rusijos ir Vakarų, jos turi daug ekonominių ir kultūrinių rūpesčių, o po Lumumbos mirties ir Nkrumos ištrėmimo nesimato Afrikoje nei vieno stipresnio komunizmo bičiulio. Jei Afrikoje vyksta perversmai ar sukilimai, jie yra ne marksistinio, bet vietinio arba rasinio pobūdžio. Tiesa, arabų ir rusų bičiulystė sudarė naują politinę padėtį Šiaurės Afrikoje, tačiau jie nepakeitė ideologinės padėties, kuri Šiaurės Afrikoje yra priešinga bet kiam marksizmui ar materializmui. Arabas, kokiam partijai nepriklausytų, melddamasis atsisuka į Meką, o ne į Maskvą. Tik gerai suorganizuotas sąmokslas galėtų tą padėtį pakeisti panašiai, kaip komunistai pakeitė 1917 m. Rusijos revoliucijos kryptį.

AZIJOJE

Geriausią komunizmui dirvą sudaro Azija. Iš tiesų, jau ir dabar daugiau kaip pusė Azijos priklauso komunistams, t. y. Kinija, Šiaurės Korėja, Šiaurės Vietnamas, Keralos valstybė Indijoje ir dalis Laos valstybės. Simpatizuojančių komunistams galima sutikti Tailandijoje, Indonezijoje, Filipinuose ir Kambodijoje. Tačiau nugalėjus ginkluotas komunistų gaujas Filipinuose, išžudžius 300.000 raudonųjų Indonezijoje ir pasipriešinus sąjungininkams Pietų Vietname, komunizmo plėtimasis buvo pristabdytas. Komunizmo ateitis Azijoje priklauso nuo trijų dalykų: nuo Kinijos ir Rusijos laikysenos, nuo vietos valdžių pajėgumo pašalinti socialines negeroves ir nuo JAV noro ar nenoro toliau kariauti. Ginklas gali sustabdyti komunizmo pavojų tik laikinai. Kada vie-

tinės valdžios parodys savo darbais, kad joms tikrai rūpi plačių masių gerovė, tuokart komunizmo propaganda praras savo įtaką taip, kaip Europoje ar Japonijoje. Plačioms Azijos analfabetų masėms rūpi ne ideologija, bet kasdienė duona, apsigynimas nuo ligų ir taika. Tuo tarpu joms trūksta ir duonos, ir vaistų, ir taikos. Indijai nuolatos gresia bado pavojus, ir ji, panašiai kaip Pakistanas, svyruoja tarp JAV ir Rusijos. Burma yra, palyginant, gana pasiturintis kraštas ir gali išlaikyti savo neutralumą. Tailandijoje amerikiečiai turi stiprias aviacijos bazes ir nepaleis to krašto iš savo įtakos. Kitos trys Pietų Azijos valstybės — Laos, Kambodija ir Vietnamas — sudaro didelę politinę ir ekonominę problemą ir lengvai gali virsti ilgamečių kovų ir varžybų lauku. Rusai ir kinai, dalinai pralaimėję Korėjos karą, gali užsisipirti ir aprūpinti ginklais sukilėlius, kurių ten netrūksta. Net didžiausieji JAV optimistai pramato, kad Amerikai teks ten budėti 10 ar 15 metų. Nesvarbu, kad Japonija ir Formosa duoda gerą ekonominės pažangos pavyzdį: beraščių masės to pavyzdžio nesupranta ir mielai imasi ginklo prieš vietos engėjus. Revoliucijos ugnis Pietų Azijos džiunglėse gali ilgai rusenti ir, kurstant Rusijai ar Kinijai, kiekvienu momentu įsiliepsnoti.

Labai neaiški padėtis yra ir Artimuose Rytuose, kur karštas arabų temperamentas ir Naserio intrigos vylioja rusus į naują avantiūrą. Savo laiku nudegę pirštus Libane, rusai dabar braunasi į Viduržemio jūrą ir norėtų paveldėti tai, ką seniau valdė Prancūzija, Anglija ir Italija. Toji toli siekianti politika iki šiol rusams nedavė apčiuopiamų rezultatų, nes, ką jie sukišo ginklais į Siriją, Jordaną ir Egiptą, tą žydai sunaikino per 6 dienų karą. Bet, nesugavę stambesnės žuvies, rusai bando gaudyti mažesnę. Jiems svarbu tik tai, kad vanduo nuolatos būtų drumstas.

SOVIETŲ SĄJUNGOJE

Drumsdami vandenį ir žvejodami visokiomis priemonėmis, Rusijos komunistai neužmiršta ir savo vidaus reikalų. Besiruošdami 50 metų revoliucijos jubiliejui, jie užsakė Italijoje milijoną *kostiumų*, o Anglijo-

je 7 milijonus porų batų. Kadangi šimet derlius buvo neblogas, nereikės jiems pirkti kviečių kapitalistų kraštuose ir atliekamą pinigą galės skirti iki šiol labai apleistai namų statybai. Gal tik mažai kam žinomas faktas, kad, imant vidurkį, vienas rusas turi mažiau gyvenamos erdvės už JAV kalinį. Po Stalino mirties garsioji Svetlana turėjo tik 4 kambarių butą, o jos vila už Maskvos, kaip ji pati sako, buvo menkesnė už paprasto JAV ūkininko trobą. Patys rusai dažnai juokiasi iš savo statybos, nes po kelių metų nukrinta sienų ir lubų tinkas, persikreipia langai ir durys ar sugenda vamzdžiai.

Norėdami pakelti jubiliejaus nuotaiką, rusai pakėlė darbininkų algas, dalinai pertvarkė mokesčių sistemą, prailgino atostogų laiką nuo 12 iki 15 dienų ir prižadėjo pertvarkyti mokyklų sistemą. Tačiau, ką jie duoda viena ranka, tą kita ranka gali lengvai atsiimti. Kur visos gamybos priemonės yra valdžios rankose, ten ūkininkai ir darbininkai yra tik samdiniai.

Reikia pripažinti, kad neseniai įvestoji pramonės decentralizacija, pelno, konkurencijos ir premijų sistema gerokai pakeitė Rusijos ekonomiką į gerą pusę, bet toji kryptis yra kapitalistinė, o ne komunistinė. Ką visas pasaulis žinojo nuo amžių, tą komunistai atrado tik prieš keletą metų.

Kokie yra iš tiesų komunistinės Rusijos laimėjimai?

RUSIJOS IMPERIALIZMAS

Tikrieji Rusijos laimėjimai nėra nei moksliniai, nei ekonominiai ar kultūriniai, bet grynai politiniai. Marksizmas neišlaikė mokslo kritikos ir todėl jis nebedaro niekam įspūdžio. Rusijos kultūra gerokai kenčia nuo sovietų varžymų ir dalinai perėjo į po grindį. Rusijos ekonominis gyvenimas tik tiek yra pažangus, kiek jis seka saikingo kapitalizmo pavyzdžiu. Bet Rusijos politika sukūrė tokią galingą imperiją, su kuria skaitosi visas pasaulis.

Negalima įrodyti, kad Leninui ar kitiems jo bendradarbiams nebūtų rūpėjusios svetimos žemės. Juk jis nenorėjo paleisti iš rankų nei Lenkijos, nei Pabaltijo valstybių ir bandė sukelti revoliucijas kaimyniniuose

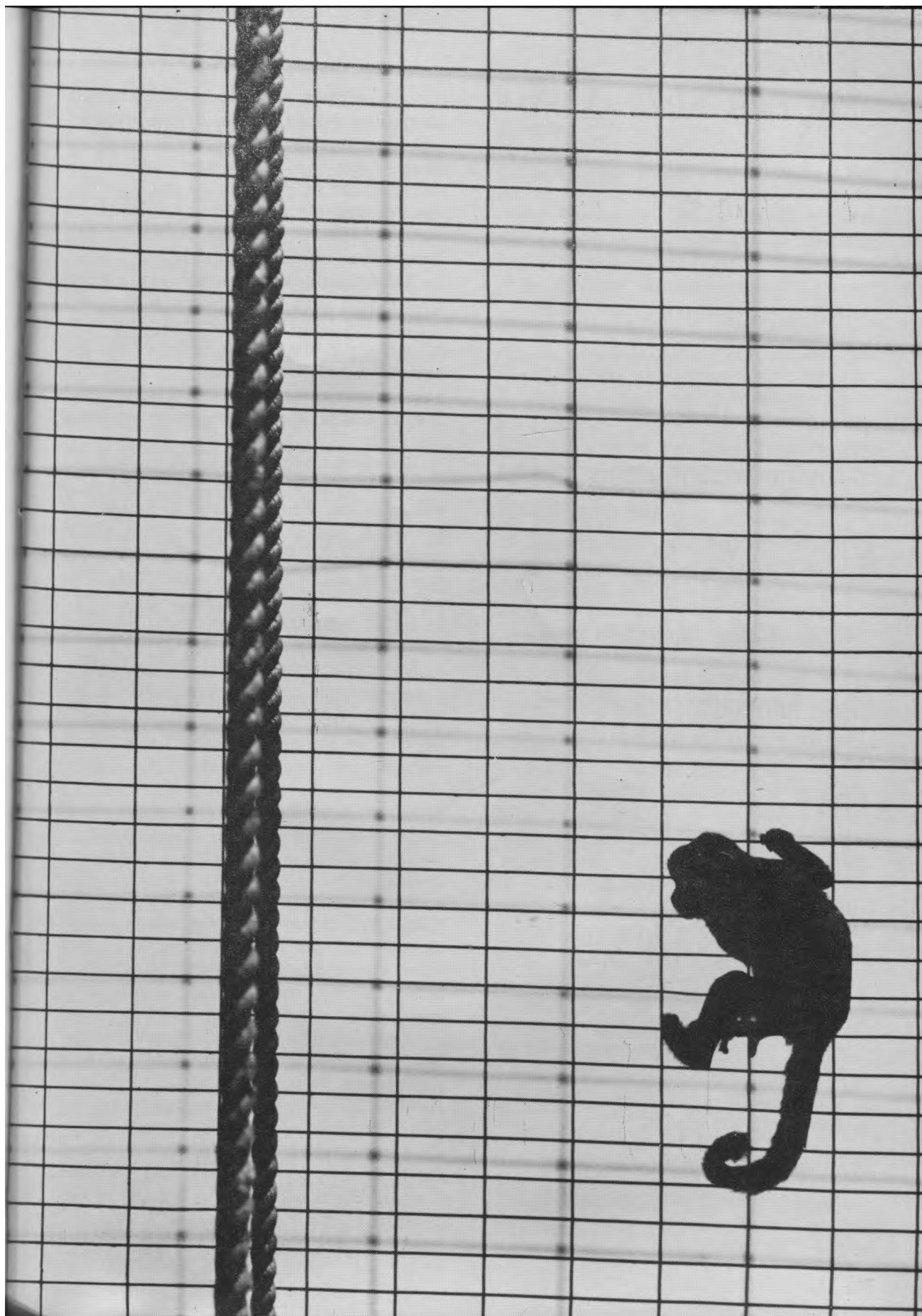
kraštuose. Bet imperialistinė komunizmo tendencija išryškėjo Stalino laikais, kuris, sudaręs nepuolimo sutartį su Hitleriu, tuoju užpuolė Suomijos kraštą. Paskui jis užgrobė 3 Pabaltijo valstybes, Lenkijos, Čekoslovakijos, Rumunijos ir Japonijos dalį (Sakalino salą) ir atskyrė Mongoliją nuo Kinijos. Neseniai jie pradėjo vėsinti revoliucinį Castro įkarštį ne todėl, kad jiems nerūpėtų komunizmo propaganda, bet todėl, kad kai kurios Pietų Amerikos valstybės pagrasė rusams nutraukia prekybos santykius. Komunizmas, žinoma, yra gera skraistė pridengti naująjį rusų imperializmą panašiai, kaip panslavizmas dengė senąją carų imperializmą.

Tos dvi tariamai neišskiriamos idėjos — komunizmas ir Rusijos imperializmas — pradėjo susikirsti ir komunistų kraštuose. 1948 m. Jugoslavijos Tito, pasilikdamas komunistu, pastojų kelią Stalino imperializmui ir su juo išsiskyrė. Vėliau pradėjo atsiskirti ir Rumunija. O kai kinai pradėjo reikalauti iš Rusijos seniau užgrobų žemių, Chruščiovas norėjo juos ekskomunikuoti. Negavęs kitų komunistų pritarimo, jis atšaukė iš Kinijos visus rusus technikus ir nepaliko kinams net pradėtų darbų planų. Jei jam būtų rūpėjusi Kinijos darbininkų gerovė, jis būtų pasiūlęs kitaip.

* * *

W. A. Harriman, ilgametis JAV ambasadorius Rusijoje, pažinęs tą kraštą nuo 1926 m. ir peržvelgęs komunizmo eksperimentą, taip sako apie Rusijos valdytojus: "Žmogaus prigimtis pasirodė esanti mažiau lanksti, labiau sudėtinga ir nepriklausoma, negu manė Sovietų vadovai. Kaip ten bebūtų, jau dabar matosi ženklų, kad universitetų studentai reikalauja daugiau laisvės ir nuobodžiauja komunistų indoktrinacija".

Jei ateitis priklauso jaunimui, kažin kas beliks iš marksizmo, švenčiant 75 ar 100 metų revoliucijos jubiliejų. Vienas dalykas yra aiškus kaip diena: rusai neišsižadės savo imperializmo, kurį jie taip sumaniai suplakė su komunizmu. Švėsdami ir revoliucijos, ir naujosios imperijos jubiliejų, jie turėtų neužmiršti ypač tų svetimtaučių, kurie, išsižadėję savo krašto, aklai tarnavo rusų interesams.

SPAUDOS APŽVALGA

Bažnyčia: krizė ir ateitis

Vyras ir moteris:
atrasti kitą ir save

Naujas dailės posūkis Lietuvoj

Rasių konfliktas:
Užaugęs nelaisvas naikina

Įvykiai pasauly vystosi sparčiu žingsniu. Idėjos juos seka, o dažnai ir juos pralenkusios bėga priekin. Tų idėjų pateikiama tiek daug — jos pripildo vis gausėjančius laikraščių ir žurnalų puslapius, kurių visus niekas nebesuspėja perskaityti. O visgi verta būtų kiekvienam šių laikų žmogui susipažinti bent su svarbesnėmis iš jų.

"Laiškų Lietuviams" žurnalui norime atėti į pagalbą savo skaitytojams, o tuo pačiu ir platesnei lietuvių visuomenei. Šiame "L. L." numeryje pradedame naują skyrių, kuriame bus pateiktos iš kitų — tiek lietuvių, tiek nelietuvių — spaudos atrinktos svarbesnės citatos ir reikšmingesnių straipsnių santraukos.

Šis skyrius pradžioj bus išbandomas — ne tai, kad jis nebūtų laikino, praeinančio pobūdžio, bet kad redakcija jį derins prie skaitytojų pageidavimų (žr. anketos klausimus apie "L. L." šio nr. 440 psl.). Mes patys ruošiamės šiame skyriuje spausdinti idėjas apie krikščionybę, lietuvybę, išeivių visuomeninius reikalus, žmones, šeimą, jaunimą, meną ir kt.

Šiame numeryje atranka dar netobula — ji yra tik vieno asmens darbas. Ateity tikimės šiam darbui sutelkti daugiau bendradarbių. — Vyriausias redaktorius

Kieno krizė?

Supasaulėjimas (sekularizacija) sukėlė krizę krikščioniškajai Dievo sąvokai bei jo buvimui. Visgi galima abejoti, ar problema apie Dievą iš tikrųjų yra šių laikų krikščioniškosios situacijos pagrindinė problema. Greičiau ji yra gal tik pačios Bažnyčios krizės simptomas (Robert Adolfs, "The Grave of God" knygos autorius, cituojamas Herder-Korrespondenz, spalio).

Bažnyčia 2000 metais

Vieno žymiausių religijos sociologų belgo kun. Francois Houtarto interviu santrauka (Sign, lapkritis):

Kokia bus Bažnyčia 2000 metais? Po Vatikano II..., manau, kad yra saugu sakyti, jog mes jau palikome Bažnyčios istorijos vieną erą ir įžengiame į kitą. Manau, kad Bažnyčia ateity turės naują sąvoką apie save pačią?

Ar galėtumėte išreikšti tai specifiškiau? Na, pavyzdžiui, nemanau, kad Bažnyčia akcentuos savo institucinį aspektą tiek, kiek iki šiol. Bažnyčia visad bus institucija. Bet institucijos kartais per daug kreipia dėmesio į savo vidinę struktūrą, ne į vertybes, dėl kurių ji pati yra. Manau, kad Vatikano II susirinkimas vėl nukreipė Bažnyčią į vertybes.

Ar tas pakreipimas į vertybes paveikia

Bažnyčios liturgiją? Taip — visokios mažos grupės turėtų progų susitikti ne tik diskusijoms ar visuomeniniam darbui, bet taip pat ir garbinimui, kokiai nors kasdieninį gyvenimą atspindinčiai liturgijai.

Ar turėsime pakankamai kunigų aptarnauti visas tas mažas grupes? Savaime aišku, kad dabar neturime. Taigi Bažnyčia turės šventinti tuos, kurie yra vedę.

Ar tai reiškia, kad 2000 m. parapijoms nebebus prasmės būti? Ne, mažos grupės yra pirmas ir pagrindinis vienetas, kuriame turėsime krikščionių bendruomenę. Bet jei Bažnyčia veiktų tik šiuose vienetuose, tai ji galėtų lengvai susiskaldyti į izoliuotą sektą. Todėl parapijos reikalingos. Jos nebus susiskirsčiusios geografiškai. Žmonės priklausys tai parapijai, kuriai jie norės priklausyti.

Kokios bus krikščionių vedybos 2000 m.? Nemanau, kad Bažnyčia atsisakytų idėjos, jog vedybos yra visam gyvenimui. Bet manau, kad ateity Bažnyčia kreips didesnę dėmesį į žmogiškuosius faktorius vedybose... dėl dvasinės vedusiųjų gerovės. Aš manau, kad Bažnyčia leis po pirmųjų vedybų vesti antrą kartą daug dažniau, negu ji leidžia šiandien.

Kaip dabartinis gimimų kontrolės klausimas palies Bažnyčios nusistatymą vedybų atžvilgiu? Vatikano suvažiavime vienas Rytų vyskupas pasakė: "Kristus davė pasauliui Evangeliją; mes Rytuose iš jos padarėm misticizmą, o jūs Vakaruose — kanoninį įstatymą". Na, tą patį sakyčiau apie gimimų kontrolę. Mes iš jos padarėm legalistinę problemą. Bažnyčiai neturėtų rūpėti tas metodas, ar tas metodas, ar tas metodas, bet pasauliui suteikti pagrindinę viziją apie žmogų.

Ar sprendžiate, kad 2000 m. mūsų galvojimas apie popiežiaus neklaidingumą bus jau pasikeitęs? Taip. Aš manau, kad ateity mes vis labiau ir labiau suvoksime neklaidingumą kaip visos Bažnyčios savybę — ne tik vieno popiežiaus.

Kuria linkme, Jūsų nuomone, vystysis krikščioniškoji moralė? Ji kryps asmeninio atsakingumo linkme. Manau, kad moralinė teologija ateity vis mažiau ir mažiau rūpinsis apibrėžti, kaip mes turime reaguoti kon-

krečiose situacijose, bet daugiau rūpinsis pateikti bendras normas... Kadangi pasaulis ima keistis ir vystytis taip greitai, Bažnyčia nebegalės duoti individualiam krikščioniui gatavus atsakymus kiekvienai moralinei problemai... Ateity moralė turi remtis ne tiek legalizmu, kiek evangelinėm vertybėm.

Ar tie patys žmonės... rinksis įvairius gyvenimo būdus, pavyzdžiui, pirma bus nevedęs, paskui ves, vėliau taps kunigu, po to užsidariusiu vienuoliu? Taip, manau, kad taip ateity vis dažniau atsitiks...

Ar manot, kad Katalikų Bažnyčia Amerikoje jaučia beprasidedančių pasikeitimų apimtį? Ne, manau, kad jokio pasaulio daly Bažnyčia to pilnai nenujaučia.

Naujos sąvokos

Norint sužinoti, kur eina Bažnyčia po II Vatikano suvažiavimo, gera yra nukreipti žvilgsnį į tas sąvokas, kurios šio suvažiavimo dėka yra įgavusios naują spalvą ar naują kirtį ar net yra visiškai pasikeitusios... Jos yra: Bažnyčia, tikėjimas, valdymas, laisvė, pasaulis, dialogas. Negalima nė manyti, kad šios sąvokos nepadarys juntamos įtakos visam krikščionijos gyvenimui.

Bažnyčia. (Suvažiavimas) stengėsi Bažnyčią suprasti iš Kristaus pusės ir iš tikinčiųjų pusės. Bažnyčia yra... toliau tebegyvenąs Kristus Bažnyčios nariuose... Bažnyčia yra Dievo Tauta.

Tikėjimas. Antrasis Vatikano susirinkimas, atrodo, kreipia mūsų dėmesį ne tiek į tikėjimo tiesų formulavimą, kiek į pasisavinimą fakto, kad Dievas kalba žmogui.

Valdymas. Ligi šiol Bažnyčia turėjo du pilnateisius ir vienas su kitu suderintus valdymo organus: vyskupą ir popiežių. II Vatikano susirinkimas pakeitė nusistovėjusią Bažnyčios valdymosi sistemą, įvesdamas valstybines vyskupų konferencijas, kaip įstatymus leidžiantį organą.

Pasaulis. Visą Bažnyčios istoriją lydi didelė pagunda, būtent: vietoj pasaulį pašventinus ir jį atpirkus Kristaus krauju, jį prakeikti... Vietoj to ji skatina tikinčiuosius atpirkti pasaulį jame kultūringai besidarbuojant.

Laisvė. Daugiausia naujumo Bažnyčios gyvenime įneš naujas sąžinės laisvės formulavimas... Šis mokslas keičia Bažnyčios ir kiekvieno tikinčiojo laikyseną įvairiais atžvilgiais. Pirmiausia jų nusistatymas kitų krikščioniškų bažnyčių atžvilgiu... Toliau, keičiasi kiekvieno tikinčiojo laikysena pačios Bažnyčios atžvilgiu. Tikintysis darosi labiau savarankiškas.

Dialogas. Keičiantis Bažnyčioje pažiūroms į laisvės vaidmenį, keičiasi ir dorinis ar visuomeninis krikščionio stilius. Ryškiausias šio pasikeitimo padaras yra dialogo atsiradimas krikščioniškoje laikysenoje. Tai yra ne kas mažiau, kaip nauja dorybė (Vyt. Bagdonavičius, M.I.C., "Kur eina Bažnyčia ir katalikybė", "Draugas", rugsėjo 30 d.).

Norime kartu ieškoti

Su jumis visais mes giliai apgailestaujame, kad vakarų krikščionybės vienybė buvo giliai suskaldyta. Mes nenorim vieni kitų kaltinti dėl šitos baisios schizmos; verčiau norime kartu ieškoti kelių atstatyti tą prarastą vienybę (kardinolas Augustinas Bea laiške Pasaulinei Liuteronų Federacijai Reformacijos 450 m. sukakties proga).

Su broliais protestantais

Lietuviška katalikiška visuomenė turi susirūpinti įvairiomis formomis besireiškiančia bedievybės banga ir ją sutikti pozityviu Dievo liudijimu. Šiam uždaviniui sėkmingiau atlikti katalikai nevengia dirbti kartu su broliais lietuviais protestantais (Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Federacijos Tarybos suvažiavimo nutarimas; 1967 m. Čikagoje).

Rizika ir viltis

Poetas - mąstytojas trapistas Thomas Mertonas, persvarstydamas žymaus prancūzų teologo Henri de Lubaco knygą *The Religion of Teilhard de Chardin*, Teilhardą lygina su Paskaliu ir daro sekančias išvadas:

"Nėra sunku nei nepaprasta Teilhardo de Chardin optimizmą priešpastatyti Paskalio pesimizmui, betgi abu jie turi daug panašumo... Paskalis rizikuoja individo ryšiu su Kristumi tikėjime: kadangi žmogui

reikia išganytojo, tai žmogus iš tikro jį ir turi. Teilhardas gi rizikuoja, kad Dievui reikia žmogaus, kadangi be žmogaus Dievo kūrybinis planas negali būti įvykdomas... Tačiau, ties kuriuo dabar stovim, taškas ties kuriuo dabar įžengiam į "kolektyvinį Kristini antšąmoningumą", turi ne tik žmogišką, bet ir aiškiai dvasinį charakterį".

Nors pats Thomas Mertonas abejoja, ar Teilhardo viltis yra "grynai teologinė Bažnyčios ir Evangelijos viltis", bet jis pripažįsta, kad de Lubacas "priima Teilhardo lažybas kaip teisėtą krikščioniškojo apreiškimo išvadą moderniajame kontekste. Teilhardas, jo (Lubaco) nuomone, įkvėptas spėjo ir apie tą spėjimą sukūrė mistiką vilties, kuri gali turėti gyvybinės reikšmės mūsų laikais" ("Teilhard's Gamble", *Commonweal*, spalio 27).

Vyras ir moteris

Jau nebe naujiena (sakyti), kad žmonės tampa žmogiški tarpasmeninių santykių dėka. Ir, gal būt, nebėra naujiena sakyti, kad ir lytis tampa žmogiška tarpasmeninių santykių dėka. Tačiau Jeanniere (knygos autoriaus) tarpasmeninę lytiškumo interpretaciją padaro ypač gera naujiena tai, kad ji atskleidžia revoliucinį apkeitimą, būtent, kad ne vyriškumo ir moteriškumo "prigimtys" ar "rolės" sudaro vyro-moters susitikimo (*encounter*) prasmę, bet kad vyro ir moters susitikimas (*encounter*) sudaro vyriškumo ir moteriškumo prasmę.

Kiekvienas yra klausimas ir atsakymas kits kitam. Dėka abipusio stebėjimo abudu atranda viens kitą ir tuo pačiu kiekvienas iš judviejų atranda save pagrindinėj žmogiškoj tiesoj, būtent — būti dėl kito. (Sesuo Mary Aloysius Schaldenbrand, recenzijoje apie Abel Jeanniere naują knygą "The Anthropology of Sex", *National Catholic Reporter*, lapkričio 1).

Lygios, bet skirtingos

68 metų amžiaus rusas poetas Ilya Selvinsky *Literaturayja Gazeta* laikraštyje rašo, kad Sovietų Sąjungoje "lygybės teisė neturėtų moterų visai sulygininti su vyrais, bet jos turėtų būti skirtingos... Moterys turi pasidaryti žavingos, kad ir vyrai būtų joms

džentelmenai... Moteriškas grožis yra gyvastingai reikšmingas visai visuomenei, tiek vyrams, tiek moterims".

Tėvai ir pašaukimai

Pirma, tėvai vaikų neskatina, tuo labiau jų neverčia rinktis dvasinį pašaukimą. Jų nusistatymas — netikras: verčiau nesikišti. Antra, tėvai yra linkę propaguoti ankstyvas vedybas, ypač dukterims, bet taip pat jie ragina vaikus delsti apsisprendžiant už dvasinį pašaukimą. Trečia, galimais pašaukimais nesirūpinama dvejose srityse: žemesnio ekonominio lygio žmonėse ir valstybines mokyklas lankančiųjų katalikų berniukų ir mergaičių tarpe (daviniai pagal CARA (*Center for Applied Research in the Apostolate*) pranešimą, *America*, lapkr. 4).

Kokie studentai?

Jei mes galime tikėti laikraščių antraštėmis — argi jaunimas aukštąjį mokslą nepildė civilinio nepaklusnumo eksperimentais, lytiniu nemoralumu ir maištu prieš autoritetą (neišskiriant nei tėvų autoriteto)?

Netiesa! — teigia pranešimas iš studijų, užtrukusių 4 m. Stanfordo ir Kalifornijos (Berkley) universitetų studentų tarpe. Nurodomi sekantys radiniai:

1. Tik apie 10% studentų buvo įsijungę į civilinių teisių sąjūdį, Naująją Kairę (*New-Left*) ir reformų grupes, kaip pvz. Kalbos Laisvės Sąjūdį (*Free Speech Movement*).

2. Lytinis nemoralumas tarp studentų nėra paplitęs. Daugumas studentų žiūri į lytį iš griežtai moralinio taško.

Tik nedaugelis studentų save laiko radikaliai skirtingais nuo savo tėvų, o sprenddami svarbius reikalus daugumas jų yra linkę sekti savo tėvų patarimais.

Šis 666 psl. pranešimas, nagrinėjęs 3000 su viršum studentų pažiūras, susumuoja iki šiol istorijoje plačiausiai apimančias pastangas ištirti "generacijų plyšį" ir palyginti daug pajuokiamus šių dienų studentus su praėjusių laikų" (*Register*, spalio 29).

Dailė Lietuvoj

Nėra abejonės, kad dalis dabarties meno Lietuvoje stovi jau ant naujų bėgių. Ateitis parodys, kaip toli visa tai riedės. Šian-

dien dar sunku pasakyti, kaip plačiai ir kada tas menas galės pilnai reikštis viešumoje. Vietinio pobūdžio prasiveržimų jau yra. Rašytojų namuose Vilniuje rengiamos moderninės dailės parodos, aptariamai darbais... Praeitų metų pabaigoje Vilniuje įvykusiose jaunųjų dailininkų (iki 36 m. amžiaus) ir "Vilniaus dailininkų darbuose" parodose pirmą kartą buvo viešai parodyti abstraktiniai darbai. ... Vyko karšti pokalbiai, ginčai. Vieni kaltino, kiti džiugavo, kad pagaliau "dailė metė iššūkį anemiškam natūralizmui, miesčioniškam saloniškumui ir išoriniam paradiškumui". (V. Vizgirda, "Naujos apraiškos Lietuvos dailėje", *Aidai*, rugsėjis).

Rasių konfliktas

Sukilėlis negras — tai tema šiems laikams. Nenuostabu tad, kad neseniai amerikiečių spaudoj pasirodžiusi, negrų sukilimą vaizduojanti baltojo William Styrono knyga "The Confessions of Nat Turner" labai greitai atsirado dėmesio centre.

"Tikrasis Natas Turneris buvo 31 m. amžiaus išsimokslinęs negras vergas, kuris 1831 m. vadovavo 20 vyrų žiauriam sukilimui Virginijoje... Tačiau, kai jo sekėjai nužudė 55 baltuosius — vyrus, moteris ir vaikus, pats Natas buvo atsakingas tik už vieną mirtį... Jis pasekė vieną jauną mergaitę Margaret Whitehead nušienauton pievon ir ten pabaigė jos gyvenimą. Iš istorijos mažai nežinoma apie Natą Tumerį bei jo motyvus. Išliko tik jo paties diktuoti trumpi "Išpažinimai". Visgi Styronas tuos "Išpažinimus" išplėtė ir prileisdamas, kad Margaritos nužudymas buvo centrinė Nato gyvenimo apraiška, jo pilniausio asmeninio gyvenimo apsireiškimo momentas, autorius nupasakoja Nato prisiminimus apie skausmą ir lytinį kankinimąsi iki Margaritos mirties viršūnės".

Autorius "aiškiai nurodo, kad bet kuris vyras, negalįs nei laisvai augti, nei mylėti, niekada negali būti žmogus. Ir visuomenė, kuri sukliudo bet kam būti vyru, užsitraukia savo pačios sunaikinimą. Žmogus gi yra linkęs sunaikinti tai, ką turėti ir vertinti jam uždrausta" (R. Schroth, "Nat Turner's Sword", *America*, spalio 14).

Mirusiųjų laidojimas

NEVAISINGOJI

ŽEMĖ

THOMAS STEARNS ELIOT

iš anglų kalbos

išvertė Ariadna Viltrakytė

*Balandis yra žiauriausias mėnuo, gimdantis
Alyvas iš negyvos žemės, sumaišantis
Atminimus ir geidulius, gaivinantis
Sustingusias šaknis pavasario lietum.
Žiema mus šildė,, pridengdama
Žemę užuomarša sniegu, maitindama
Išdžiuvusiais gumbais gyvybę.
Vasara užklupo mus, atėjusi virš Starnbergersee
Su liūtimis, ir mes sustojome po kolonada;

Prašvitus, įėjome į saulės nušviestą Hofgarten
Ir gėrėm kavą ir kalbėjome valandėlę.
Bin gar keine Russin, stamm' aus Litauen, echt deutsch.
Ir kai mes buvome vaikai, aplankėm arkikunigaikštį,
Mano pusbrolių; jisai, pasisodinęs rogėse mane,
Išsivežė, ir aš ėmiau bijoti. Marija, tarė jis,
Marija, įsikibk. Ir mes išvykome.
Tiktai kalnuos jūs jaučiatės laisvi.
Per naktį aš skaitau, ir žiemą iškeliauju į pietus.
Kieno yra tos šaknys ir tos šakos,

Kur auga uolose? Žmogaus sūnau,
Tu negali įspėti, nes nepažįsti
Vaizdu skeveldras saulės ugnyje,
Nes miręs medis nebedengia, nei svirplys neberamina,
Ir akmenų sausam vandens nėra garso.
Šešėlis tik po raudonom uolom
(Sustok šešėlyje po raudonom uolom)
Ir aš parodysiu tau kas nėra
Nei sekantis tave rytais šešėlis,
Nei vakaro šešėlis, kylantis sutikti:
Parodysiu tau siaubą dulkių saujoj.

*Frisch webt der Wind
Der Heimat zu,
Mein Irisch Kind,
Wo weilest du?*

„Praėjo vos tik metai nuo pirmųjų tavo hiacintų;
Tada mane vadino hiacintų mergaitė.”
–Bet kai mes grįžome vėlai iš Hiancintų Sodo, tavo
Plaukai buvo drėgni ir rankos pilnos;*

*Lino ražiniai
411-412 psl.
Irenos Mitkutės*

*Aš negalėjau net kalbėti; akys
Aptemo; aš buvau apsvaigęs, nežinojau nieko
Žiūrėdamas į širdį šviesai, tylą.
Oed' und leer das Meer.
Garsioji pitija Madame Sosostriis
Turėjo piktą slogą, nors jinai
Ir laikoma gudriausia moterim Europoj
Su kortų kalade. Čia, tarė jis,*

*Jūsų, korta, nuskendęs Punų Jūrininkas,
(Tie perlai buvo akys jo. Žiūrėk!)
O štai Uolų Madonna Belladonna,
Lemtingų padėčių Madonna;
Vyras su trimis lazdomis, štai Ratas,
Pirklys viena akim, ir ši korta,
Tuščia yra tai, ką jis neša ant pečių,
Ir kas man uždrausta regėti. Nerandu*

*Aš Pakaruoklio. Saugokis vandens!
Matau minias, žingsniuojančias ratu.
Ačiū. Praneškit poniai Equitone,
Kad horoskopą jai atnešiu aš pati—
Dabar taip reikia būti atsargiems.*

*Vaiduoklis Miestas
Rudoj žiemos saulėleidžio migloj:
Per London Bridge tekėjo minios. Nemaniau,
Kad tiek žmonių mirtis būtų galėjus sunaikinti.
Trumpi ir gilūs buvo jų atodūsiai;
Tekėjo jie aukštyn ir vėl žemyn*

*King William Street, ten, kur Saint Mary Woolnoth
 Skaičiavo valandas ir paskutinis
 Aidėjo smūgis devintos. Pamatęs
 Pažįstamą, jam šūktelėjau: "Stetson!"*

*Tu su manim buvai Mylae laivyne.
 Ar jau lavonas, kurį tu pasodinai sode,
 Pradėjo dygt? Ar šimet jis žydės?
 O gal tas šaltis jam sutrukdė miegą?
 Neleiski prie jo šuns, to žmogaus draugo.
 Nes ims ir su nagais jį vėl iškas.
 Tu! hypocrite lecteur!—non semblable,—mon frere!"*

MEILĖS KILMĖ

ALFONSAS GRAUSLYS

20 - Meilė gyvenimo ir literatūros šviesoje

Konkrečios meilės kilmė yra mįslinga, nes joje reiškiasi įvairūs sąmoningi ir nesąmoningi veiksniai. Tuo labiau mįslinga yra meilės pradžia apskritai žmonijos gyvenime. Kelti meilės atsiradimo pasaulyje klausimą yra pagrindo, nes įvairių tautų skirtingais istorijos tarpais gyvenimo stebėjimas, o tuo labiau priešistorinių laikų kad ir negausūs daviniai duoda teisę tvirtinti, kad tokia meilė, kaip mes ją iki šiol supratome vakarų pasaulyje, nebuvo amžina. Kad ji nebuvo ir nėra amžina, tai patvirtina ir mūsų gyvenami laikai, nes ir šiandien tikros dvasinės meilės sąvoka vis labiau blanksta jaunosios kartos sąmonėje ir vis grėsmingiau kylantis seksualumo tvanas baigia tapatinti meilę ir seksualumą, visai sunaikindamas meilę.

Sociologai ir psichologai tvirtina, kad tikra meilė yra atsiradusi ilgo išsivystymo keliu; ji yra aukštesnė, dvasinės kultūros padaras. Taip mano ir šių laikų pasaulietis teologas J. Guittton. Savo knygoje "L'amour humain" (Žmogiškoji meilė) jis duoda suprasti, kad meilė nėra šiandien tokia, kokia ji turėtų būti savo prigimtim, ir kad gimtosios nuodėmės pasekmėje ji labai anksti išsigimė. Anot jo, "švelnus ir garbingas jausmas, kuris vakarų pasaulyje vadinamas *meile*, atrodo, vėlai atsirado".

Kada, kur, kurių veiksmų įtakoje gimė meilė — tai vis įdomūs klausimai, į kuriuos nelengva rasti tikslų atsakymą. Nors šiandien ir neturime tikrų davinių, kurie mus įgalintų meilės atsiradimo istoriją bei jos eigą pasekti, nes ją pastūmėję veiksniai skęsta priešistorinių laikų tamsumoje, tačiau mokslininkai, remdamiesi anų tolimų laikų socialinių santykių galimybėmis bei psichologiniais paties žmogaus bei lyčių skirtingumo daviniais, bando spėlioti meilės gimimo istoriją žmonijoje. Gal kuriam nors skaitytojui šis straipsnis ir padvelks beletristine vaizduote, tačiau jį rašantis yra įsitikinęs, kad šitokia "beletristika" nėra negyvenimiška ir nėra negalima.

MEILĖS NEBUVO, KOL MOTERIS BUVO ŽEMINAMA

Kad tolimoje praeityje meilės, tikra jos prasme, negalėjo būti, tai aišku iš to, kad moteris tūkstančių tūkstančiais metų buvo žeminama ir pavergta. Ji nebuvo lygiavertė nei lygiateisė vyrui nei papročiais, nei įstatymais, nei pačiu gyvenimu. Ji buvo beveik vergė ar bent tarnaitė, ant kurios buvo kraunami sunkiausi darbai. (Tik kai kuriose neskaitlingose tautose ir neilgais žmonijos istorijos tarpais matriarchato, moters pirmavimo, laikotarpyje buvo kitaip). To moters pavergimo ir žeminimo aidai dar ir dabar banguoja net kultūringose tautose, jau nekalbant apie atsilikusias tautas, kur šiandien moteris yra beveik beteisė. Meilėi gi reikia abiejų lygybės ir abipusio vienodo branginimo. Tad, anot teisingo J. Guittton tvirtinimo, tikra meilė atsirado tik tada, kai moteris susilygino su vyru.

Kad moteris tikrai buvo žeminama net ir aukštai kultūringų tautų senovėje, galima pastebėti iš tų tautų didžiųjų pasisakymų apie moterį ir tenai viešpatavusios gyvenimo praktikos. Imkime, pavyzdžiui, kad ir Graikiją anais prieš Kristų laikais. Moteris tenai buvo beveik beteisė, nes visą gyvenimą (moterystėje ar šalia jos) kurių nors oficialiu, įstatymais numatytų vyrų globojama. Jos padėtis buvo lygi šiandieninei nepilnamečių padėčiai. (Tik graikų Spartoje moterys buvo lygiateisės vyrams). Net aname klasiškame graikų kultūros laikotarpyje meilė nebuvo skiriama žmonoms, o vien tik laisvo elgesio išlavintoms moterims. Mylėti žmoną atrodė juokinga, nes žmona, jų supratimu, vien buvo vaikų gimdytoja ir tarnaitė.

Pažvelgę į graikų didžiuosius mąstytojus, jų moksle ir raštuose nesurandame nieko teigiamo apie moterį. Juk, anot Pitagoro, "yra gerasis pradas, kuris sutvėrė tvarką, šviesą bei vyrą, ir blogasis, sukūręs chaosą, tamsą ir moterį". Platonas gi dėkoja dievams už dvi geradarybes: vieną, kad

jis ne vergas, bet laisvas; ir antrą, kad jis yra vyras, o ne moteris. Aristotelis mano, kad "moteris yra moteris dėl to, kad turi kai kurių savybių trūkumą", t. y. ji yra netobulas tvarinys, palyginus su vyru. Jį sekdami, kai kurie net viduramžių teologai moterį vadino "nepasisekusi vyru" ar "pripuolama būtybe", tuo pasisakydami už viešpatavusią pažiūrą, kad esminis pilnas žmogus yra tik vyras. Čia tenka vien stebėtis, kaip tie teologai buvo pamiršę, kad niekas visoje žmonijoje nebuvo taip iškeltas ir išaukštintas, kaip moteris Marija, visų labiausiai priartinta prie Dievo. Šia mintimi jokių būdu nepažeminamas Kristus, nes, viena, jis nebuvo vien žmogus, bet Dievažmogis, o antra, prisiėmęs tvarinio prigimtį, jis savęs neišaukštino, bet vien tik pažemino.

Jei žvelgiame į Izraelio tautą prieš Kristaus gimimą, tai matome, kad joje, panašiai kaip beveik visose anų laikų tautose (o kai kur ir dabar), viešpatavo daugpatystė. Tasai faktas rodė, 1) kad meilės nebuvo ir ja niekas nesirūpino (nes meilė galima tik tarp vieno ir vienos) ir 2) kad daugpatystė buvo viešpatavusios sąmonės išraiška, jog moteris yra vyro nuosavybė. Jei ji nuosavybė, tai turtingesnieji vyrai galėjo jų turėti pagal savo ekonominį pajėgumą. Kad moterystė buvo vertinama iš nuosavybės taško, tai rodė ir tasai faktas, kad suviliojimas svetimos žmonos buvo skaitomas vagyste. Šia pažiūra moteris buvo giliai žeminama, nes su kiekvienu nuosavu daiktu savininkas gali elgtis, kaip nori — ji yra atiduota jo savivaliavimui. Esant tokioms nuotaikoms, aplinka buvo nepalankiausia meilei pasireikšti ir jai ugdyti.

To negana. Moteris anų laikų žydų ir kitose skaitlingose tautose buvo žeminama ir neteisingo su ja elgesio slegiama, kai buvo jai taikomas kitas dorovės matas, kaip vyrams (tai ataidėjo iki mūsų laikų net kultūringų tautų gyvenime): iš moters buvo reikalaujama aukštesnio dorovingumo kaip iš vyro ir jos neištikimybė buvo baudžiama sunkiausiom bausmėm, kai tuo tarpu apie vyro neištikimybę niekas nekalbėdavo ir nebandydavo jo bausti. Žydų tautoje neištikima moteris buvo nužudoma akmenimis; niekas nebuvo girdėjęs, kad taip būtų elgiama su neištikimu vyru! Tokios dvigubos

moralės pagrindas — tai moters žeminimas, kuris tenai viešpatavo. Kaip to žeminimo išraiška, lai būna čia suminimas tik vienas faktas, kad, mergaitei gimus, motina buvo laikoma nešvari du syk ilgesnį laiką, negu gimus berniukui. O juk buvo ir tokių tautų senovėje ir dabar, kur tėvas, nesiskaitydamas su motinos jausmais, turėjo teisę gimusį nepatinkamą vaiką išmesti į griovį. Ypač buvo išmetamos mergaitės. Ar toks moters žeminimas nėra pasiekęs mūsų laikų, kai dar dabar berniuko gimimu didžiuojamasi, o dėl mergaitės gimimo liūstama?!

Reikia tačiau pripažinti, kad geresnės buvo sąlygos moteriai senovės Babilonijoje, o ypač Egipte, kur moterys buvo beveik lygiateisės. Nors ir tenai buvo daugpatystė, bet visų "žmonų" vaikai buvo lygiai teisėti ir tik viena jų tebuvo laikoma tikra žmona. MOTERS KOVA UŽ IŠSILAISVINIMĄ IR MEILĘ

Kuriais keliais ir būdais kilo tikra meilė tarp vyro ir moters? Koksai buvo bendravimas tarp vyro ir moters priešistoriniais laikais? Atsakyti į tai pilnai neįmanoma. Čia tik galimi spėjimai, kurie tik tiek priimtini, kiek įtikina.

Meilės istorikų (jei galima juos taip pavadinti) tvirtinimu, dvasinė, romantinė meilė yra visai naujas dalykas. Gilioje priešistorinėje senovėje vyro ir moters momentų ryšius lėmė vyrų geidimas, jėga ir seksualumas. Moterys buvo, tikra prasme, prievartaujamos: jokių švelnių jausmų nebuvo. Tai buvo ko tik ne gyvuliškas bendravimas. Tai buvo ne asmenų, o vien lyčių bendravimas. Moteris, kaipo tokia, vyrui nieko nereikšė, nes, šalia lytinio akto, jis neturėjo su ja nieko bendro. Reikia manyti, kad ilgai prieš tokį brutalų vyrų elgesį atskiros moterys pradėjo protestuoti. Jos pradėjo maištauti ir ieškoti būdų iš tokios padėties išsilaivinti. Dėl tokio vyrų elgesio jos ne tik negalėjo jų mylėti, bet, reikia manyti, jų nekentė, nes matė juose tik savimeilius patinus, kuriems jos buvo tik priemonė aistrai patenkinti. Norėdamos išsilaivinti iš nepakenčiamo stovio, vis daugiau moterų per ilgą šimtmečių kovą, nežinia kuriom priemonėm, pasiekė to, kad vyrai pradėjo su jomis skaitytis. Moterys išugdė vyrus žmoniškumui ir dvasingumui šioje opioje

lyčių artimybės srityje. Jos išugdė vyruose meilę joms.

Besigilindami į to ugdymo galimą eigą, galime nujausti, kad moterys sugebėjo vyrus moraliai taip paveikti, kad tie, norėdami jas turėti, buvo priversti savo žiaurų elgesį pakeisti švelnesniu. Tasai paveikimas galėjo atskirais atvejais tuo būdu įvykti, kad kai kurioms moterims pavykdavo vyrų jėgai pasipriešinti. Dėl tokio pasipriešinimo vyrai tokiomis moterimis susidomėdavo ir pradėdavo jų ilgėtis, apie jas svajoti. O "moters valdžia vyrui pradėjo stiprėti, kai vyrai pradėjo apie moterį svajoti" (Th. Reik), nes kiekviena svajonė apie konkrečią moterį yra jau gimstančios meilės pasiuntinė.

Moterys vengdamos atsidavimo ar jame iš savo pusės nedalyvaudamos, vis labiau apkartindavo vyrams jų elgesį ir, tuo būdu besigindamos, jos pradėjo būti labiau vertinamos. Grynai egoistinio instinkto vedami, vyrai pradėjo rūpintis moterims įtikti, kad jas laimėtų. Moterys sugebėjo vyruose sukelti pavydą ir tuo būdu jas dar labiau branginti. Kadangi visi vaikai, įskaitant ir berniukus, vaikystėje laikėsi arčiau motinos ir buvo jos įtakoje, galimas dalykas, kad, matydami jos kančią ir iš vyrų pusės jai daromą skriaudą, gailėdamiesi jos, pradėjo ir apskritai moters gailėtis.

Kaip ten bebuvo, viena tik aišku, kad skriaudžiama moteris, save gindama, į lyčių bendravimą pamažu įnešė daugiau žmoniškumo, kilnumo, o tos naujos nuotikos pradėjo virsti meile. Meilės atsiradimas lyčių bendravime virto tikra revoliucija žmonijos vystymosi ir jos civilizacijos eigoje. "Su meile kažkas naujo atėjo pasaulin, ką galima palyginti su atsiradimu žmogaus gyvulių pasaulyje" (Th. Reik). Tasai kažkas naujo — tai žmoniškumo padaugėjimas, kuris atvėrė kelią pagerinti moters padėtį ir sumažinti josios kančias. Tuo būdu patsai erotiniai seksualinis gyvenimas, meilės praturtintas, pagilėjo, nes džiaugsmas per dvasingumą padvigubėjo. Tasai džiaugsmas padidėjo dar ir todėl, kad ir moteris pradėjo irgi dalyvauti jame. Vyro egoistinis jausmas, praskaidrintas, kad ir mažiausia meilės užuomazga, pasidarė altruistiškesnis ir ilgainiui virto švelnumo ir artimo meilės moteriai šaltiniu. Tad mo-

ters pastangos, kovojant prieš jos pažeminimą ir jai daromą skriaudą, liko apvainikuotos jos pačios iškėlimu, nes meilė atsiatojo moters vertybės ir gerovės sargyboje. Sužadinusi vyro meilę sau, ji ir pati vyrą pamilo. Gyvuliškas lyčių bendravimas virto žmogiška ir žmoniška artimybė.

Meilė tad neatsirado, kaip tvirtina Freudo sekėjai, kaip seksualumo padaras, bet, priešingai, ji gimė tada, kai seksualumo brutalumui liko pasipriešinta. "Meilė nėra pakeistas seksualumas, bet ji pati seksualumą pakeitė" (Th. Reik).

Pažadinusi pas vyrą meilę jai, moteris išugdė jį, kad jis pradėjo joje matyti ne vien kūną, bet ir asmenį su jos visu dvasios pasauliu. Pradėjęs kurią moterį mylėti, jis ją pradėjo mylėti kaip tokią, kuri nepakeičiama bet kuria kita moterim. Jam pasidarė reikalinga pati moteris, o ne vien jos kūnas. Meilė, įnešusi daugiau žmoniškumo į pasaulį, prisidėjo bent prie pasaulio dalies didesnio sukrėschionėjimo. Šiuo atveju per moters kovą už meilę ir žmoniškumą išsipildė prancūzų posakis, kad "to, ko nori moteris, to nori ir Dievas".

KRIKŠČIONYBĖS ĮNAŠAS

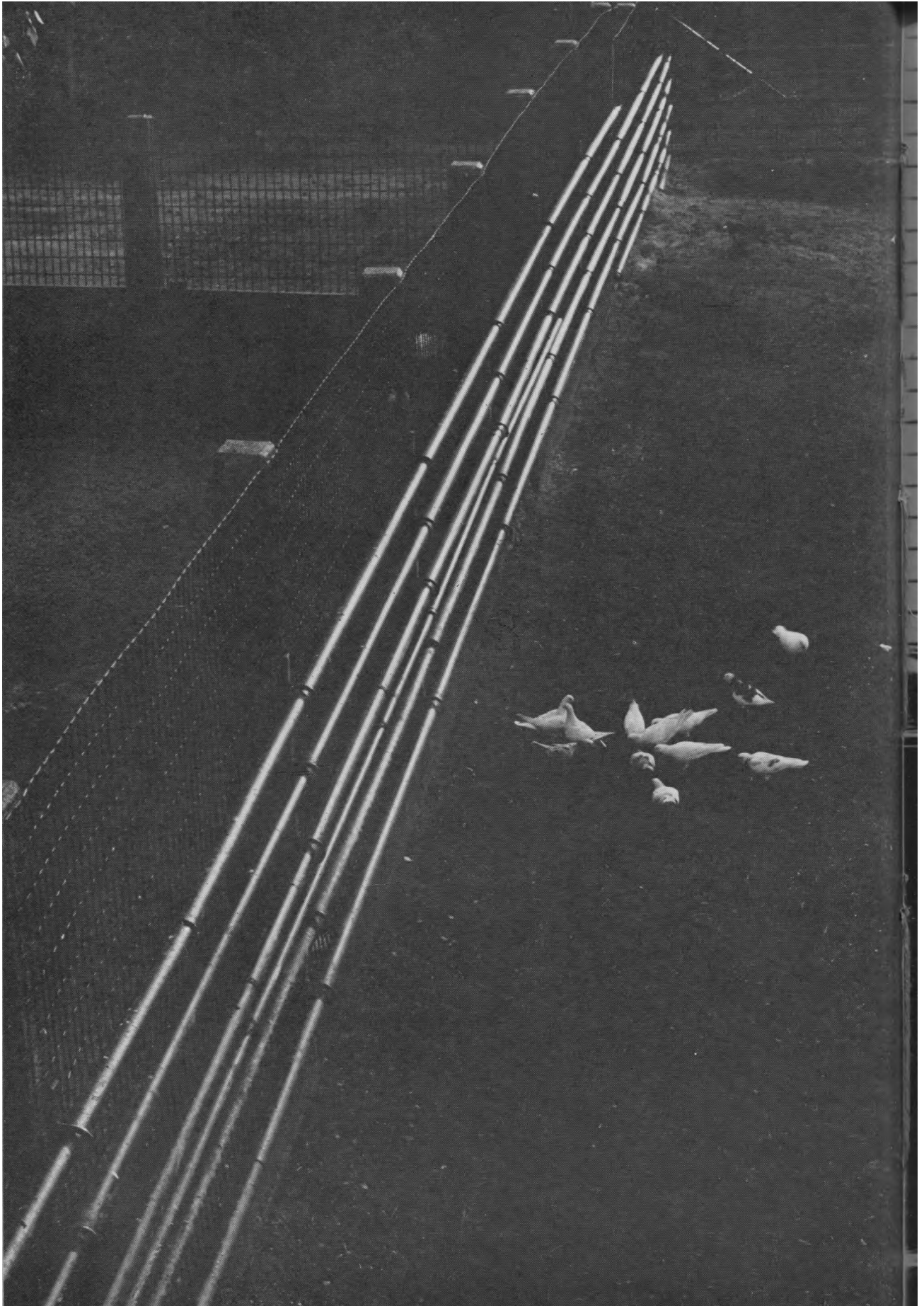
Krikščionybė lemiamai prisidėjo prie meilės vystymosi, iškeldama moters vertę. Kristus, paskelbdamas vienpatystę ir uždrausdamas daugpatystę, pagrindė moters vertybę. Farisiejam atvedus pas jį moterį, sugautą svetimoteriaujant, ir jiems laukiant, kad jis drauge su Moze pasmerktų ją nužudyti akmenimis, Kristus sugėdino juos, nurodydamas jų pačių dvigubą dorovės matą, kurių vieną jie taikė jai, o kitą sau: "Kas iš jūsų be nuodėmės, tegul pirmas meta į ją akmenį" (Jon. 8, 7). Kristus jos nuodėmės nepateisino, bet priminė jiems, kad ir jie tokių nuodėmių turi ir todėl patys yra verti panašios bausmės. Nepamirškime dar ir to, kad paskui Kristų sekė ir moterys, kurios jam rodė ypatingą meilę ir prisirišimą, ir visa tai jis iš jų priėmė. Galimas dalykas, kad šiuo atžvilgiu evangelistai ne viską apie Kristų parašė, nes moters žeminimas, visur dar viešpatavęs, slėgė ir juos. Tik prisiminkime kad ir apaštalo nustebimą, pamąčius Kristų kalbantis su moterim samariete (Jon. 4, 27)!

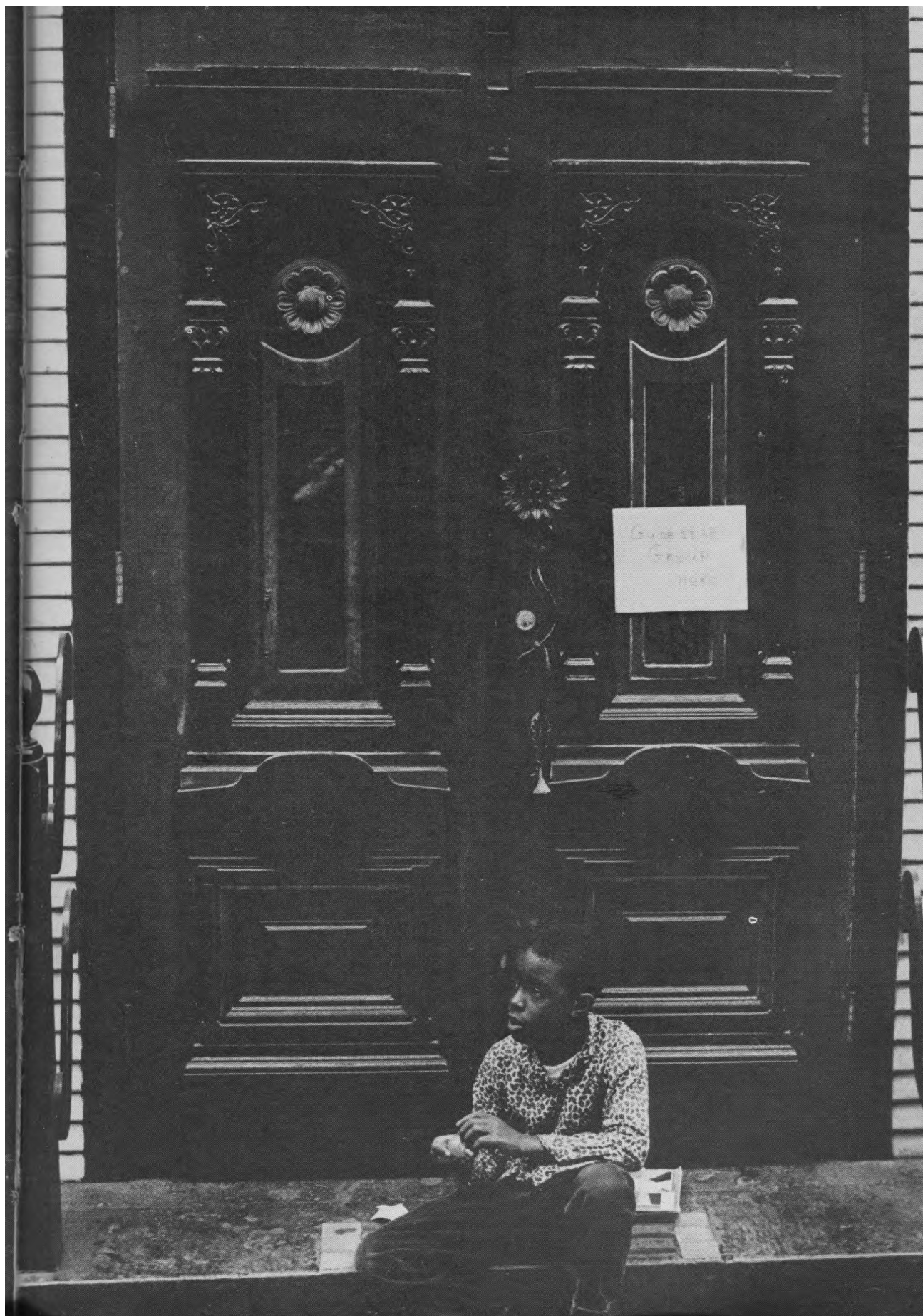
Keliolika metų po Kristaus prisikėlimo,

ALGIMANTAS KEZYS, S. J.

Algimanto Kezio, S. J., 1967 m. naujųjų fotografijų paroda tęsis nuo šių metų gruodžio 16 d. iki sekančiųjų sausio 5 d. Jaunimo Centre Čikagoje. Tai bus jo penktoji metinė paroda. Keturių metų bėgyje jis suruošė 4 televizijos programas ir 30 su viršum individualių parodų bei dalyvavo keturiose grupinėse parodose. Išleido dvi fotografijų knygas bei tris foto portfolio. Jo fotografijų buvo visoje eilėje lietuvių ir nelietuvių laikraščių bei žurnalų.

rašydamas krikščionims savo laiškus, šv. Povilas jau drąsiai tvirtina, kad krikščionių tarpe "nebėra nei vyro, nei moterį, nes jūs esate vienas Kristuje Jėzuje" (Gal. 3, 28) — reiškia, visi, dalyvaudami tame pačiame Kristuje, esate lygios vertės. Tiesa, šv. Povilo laiškuose dar yra anuomet viešpatavusio moters pavergimo pėdsakų, tačiau, minėtu posakiu paskelbęs lyčių lygiavertiškumą, jis dar jį sustiprino, liepdamas vyrams mylėti moterį, "kaip ir Kristus mylėjo Bažnyčią ir pats save atidavė už ją" (Efez. 5, 25). Įvairiuose savo laiškuose jis siūnia linkėjimus savo bendradarbiams moterims, kurios jam padėjo dirbti evangelijos darbą.

Tą moters vertę ir jos lygiateisiškumą pirmais krikščionybės amžiais pagrindė ir pradedęs Marijos garbinimas (suprantama, kad tas garbinimas nebuvo tokios rūšies, kaip Kristaus garbinimas) bei kankinių moterų paskelbimas šventosiomis, įrašant jų vardus į švenčiausią Mišių dalį — kanoną.

Tie visi čia suminėti moterį aukštinantys posakiai bei faktai krikščionybėje (kurie labai prisidėjo prie tikros meilės ugdymo lyčių tarpe), šiandien mums nedaro įspūdžio, bet anais amžiais jie buvo revoliucingi žygiai. Jei iš jų būtų buvusios padarytos nuoseklesnės išvados ir pritaikymai gyvenime, visi moters pavergimo ir pažeminimo pėdsakai būtų jau tada išnykę gyvenime. Tačiau, šiaip ar taip kalbant, turint galvoje moters beteisiškumą anais prieš Kristaus laikais, anot J. Guittton, "beveik reikėjo ypatingo (Dievo) apreiškimo, kad moterį pakeltų į mylimos moters laipsnį" — tas apreiškimas kaip tik ir atėjo su krikščionybe. Ir jei dar net po to apreiškimo tam tikro nepagrįsto antifeminizmo vis tebesurandame praeities moralistų ir net kai kada senovės šventųjų Tėvų raštuose, tai galima išaiškinti ir iš dalies pateisinti, kaip tam tikros nekrikščioniškumo iš praeities paveldėtos liekanos be jų asmeninės kaltės.

Nepamirškime dar ir to, kad krikščionybės supratimas ir jos praktiškas vykdymas tobulėjo tik lėtu vystymosi keliu, kratydamasis pagoniškumo nuosėdų, tūkstantmečiais nusėdusių į žmonių sąmonę, galvosena ir visą gyvenimą. Todėl "katalikybė (ir apskritai krikščionybė — A. G.) dar ne-

pasiekė savo idealo ir istorijoje jo niekuomet nebuvo pasiekusi" (K. Adam).

Čia svarstydami meilės kilmės galimybes ir jos gimimą ypač vakarų pasaulyje, tuo dar nepasakėme, kad toji tikra meilė jau yra visuotinai įleidusi šaknis į žmonių širdis. Stipresniojo partnerio egoizmas visada stengėsi ir stengiasi silpnesnįjį pavergti. Kaip visi kilnesni jausmai, taip ir tikra meilė nėra taip dažnas dalykas. Tačiau, nežiūrint viso to, yra gera, kad tikros meilės idealas yra susektas ir atrastas ir kad visi geros valios ir švelnesnės širdies žmonės yra lenkiami juo vadovautis.

Baigiant šį straipsnį, čia verta iškalti Rusų Teologinio Instituto Paryžiuje profesoriaus P. Evdokimovo vieną originalią mintį. Savo prancūzų kalba parašytoje knygoje "Sacrament de l'Amour" (Meilės sakramentas) šis pasaulietis teologas tarp kitko sako, kad šių laikų pasaulis, o taip pat ir jo moterys, vyriškėja ir todėl tokiaame pasaulyje moteriškumas jau nevaizduoja jokio vaidmens. Viso to vaisius: toks pasaulis vis labiau virsta pasauliu be Dievo, nes jame nebėra motinos, Dievo gimdytojos, ir Dievas negali gimti jame. Darydami iš to tolimą išvadą, galime pasakyti, kad moteriai nustojant moteriškumo, tikros meilės galimybės pasaulyje mažėja (nes tikra dvasingumo persunkta meilė tegali būti tarp tikrų vyrų ir moteriškų moterų!) ir tuo būdu pasaulyje dvasingumas mažėja, o nedvasingame pasaulyje vis mažiau lieka vietos Dievui. Kovoti už tikrą, gilią meilę reiškia kovoti už dvasingumą ir, dar platesne prasme, kovoti už pačią religiją.

* * *

Šiuo straipsniu baigiu šį dvejų metų straipsnių ciklą apie meilę. Jei kas stebėjosi, kad iš viso šia tema buvo taip ilgai rašoma, tai turiu pasakyti, kad tikrą meilę laikiau ir laikau dvasingumo teigėją, o tuo pačiu šį klausimą skaitau religiniu klausimu — jau nekalbant apie dorovinę jo pusę, nes "meilės" vardu yra vykdomi visokie nusikaltimai, kurie tikrąją meilę žemina ir kurie šaukiasi meilės sąvokos atitaisymo. Šiuo ciklu meilės klausimas jokių būdu nėra išsemtas, o vien tik plačiau paliestas. Todėl prie šio klausimo kai kada atskirais straipsniais dar grįšime.

APSISPRENDIMO ELGSENA IR LAISVĖ

PROF. DR. VYTAUTAS BIELIAUSKAS

Filosofai sakydavo, kad žmogus laisvas, nes jis gali rinktis. Bet dabar surasta, jog ir žiurkės renkasi skirtingus takus ir beždžionės savo vaikystėj matytus žmones. Tada kyla klausimai: Ar ir tie gyvuliai laisvi? Ir, jei žmogus nuo jų skiriasi, tai kur yra jo laisvė? Autorius nurodo, kur glūdi atsakymai.

Ši paskaita buvo skaityta Tarptautiniame Pax Romana suvažiavime, svarsčiusiame laisvę ir sąlygojimą, 1966 m. Venecijoje. Į lietuvių kalbą vertė Dalia Dundzilienė.

Laisvės svarstymas dažniausiai prasideda klausimu apie individo pajėgumą pasirinkti, nutarti ir pradėti kokį nors veiksmą. Šis išeities taškas savo pagrindus turi filosofijoje. Filosofijoje greičiausiai glūdi ir taip statomo klausimo atsakymas.

Tačiau, kadangi laisvės apibrėžimas apima ir elgsenos charakteristikas, tai ir behaviorizmo, elgsenos tyrinėjimo, mokslininkai domisi taip vadinama "laisva elgsena" (free behavior). Aišku, laisvė yra abstrakti sąvoka, tad šie mokslininkai negali jos studijuoti tiesioginiai. Kadangi filosofų svarstoma laisvė apima laisvą apsisprendimą ir galią nutarti ir veikti, tai behaviorizmo mokslininkai jaučia, kad ir jie gali svarstyti šią komplikotą laisvės ir apsisprendimo problemą. Nors behaviorizmo mokslininkai, ypač psichologai, vengia vartoti kontroversines laisvės ir apsisprendimo sąvokas, jie tiek praeityje, tiek dabar yra susidomėję elgsenos priežastimis ar motyvais.

Per paskutinius penkis dešimtmečius gana intensyviai buvo tyrinėjami motyvacijos reiškiniai. Buvo vystomos ir visokiose aplinkybėse

tikrinamos teorijos (žr. bibliografiją šio straipsnio gale: Bieliauskas, 1965; Cofer and Appley, 1964). Naujausios eksperimentinės motyvacijų studijos, kuriose yra įjungtas laisvos elgsenos klausimas, aptarė ir „apsisprendimo elgseną“ (choice behavior; žr. Immergluck, 1964; Dember, 1965). Jose buvo atskleista įdomių ir provokuojančių duomenų, kurie, šio autoriaus nuomone, turi rimtų išvadų, dėl kurių gal teks persvarstyti mūsų galvojimą apie žmogaus elgsenos laisvę.

Dėl to šis straipsnis turi tris tikslus: 1) pateikti tyrinėjimų santrauką apie pasirinkimo elgseną; 2) sugretinti šiuos aiškinimus su tradiciniu galvojimu apie laisvę; 3) pasiūlyti naujus būdus svarstyti laisvę žmogaus elgsenoj.

Apsisprendimo elgsenos tyrinėjimai

Apsisprendimo aptarimas. Pagal paprastą definiciją (siūlomą English ir English, 1958, 86 psl.), reiškia „atrinkimą vieno iš dviejų objektų ar veiksmų, dažniausiai po svarstymo“. Panašų, bet sudėtingesnę apibrėžimą, naudojamą eksperimentinėje psichologijoje yra pasiūlęs Immergluck (1964): „Apsisprendimo sąvoka reiškia, kad organizmas, susidūręs su daugybe sąlyginių akstinių, gali pasirinkti sau tinkamesnę reakciją. Šis sugebėjimas apsispręsti reagavime reiškia, kad organizmas turi laisvę pasirinkti mėgstamesnę elgsenos formą ir kad ši „laisvė“ plaukia iš individo vidaus, o nėra būtinai aplinkos nustatyta. Šia prasme apsisprendimas reiškia „vidinę laisvę“ (žr. Immergluck, 1964). Iš pirmo žvilgsnio tokia apsisprendimo apibrėžta turėtų būti priimtina ir filosofui. Pavyzdžiui, Royce (1961, 196 psl.) tapatina laisvę su apsisprendimo laisve ir tada pasirinkimo laisvę apibrėžia kaip „apsisprendimą veiksmu“. Aišku, šiame apsisprendimo apibrėžime yra esminių sunkumų, nes apsisprendimo elgsena yra bendra ne vien žmoniui, bet ir visai gyvūnijai. Prie šio tačiau sugrįšim vėliau. Tuo tarpu norim daugiau dėmesio skirti apsisprendimo elgseną liečiantiems empiriniams daviniams.

Apsisprendimo elgsenos laboratoriniai tyrinėjimai

Gyviai kaip apsisprendimo elgsenos modeliai. Daugumas ankstyvesnių motyvacijos psichologinių studijų buvo atliekama naudojant sąlyginius metodus ir todėl rezultatai neišvengiamai pabrėždavo elgsenos kontrolę. Klasikiniai ir veiksminiai sąlygojimai (conditioning) bando kontroliuoti elgseną automatinį veiksmų atžvilgiu, t. y. centrinės nervų sistemos.

Tie naujesni tyrinėjimai išplėtė motyvacijos ir mokymosi akiratį už akstino - reakcijos formulės ribų. Šiose studijose jau ir akstino atėmimas vartojamas kaip vienas motyvacijos šaltinių, kitose — susidomėjimas ir vien dėl susidomėjimo ir veiksmo (dėl pirmojo žr. Holland, 1958; Rohrer, 1959; Solomon ir kt.; 1957 ir 1961; Heron, Doane ir Scott, 1956; dėl pastarųjų žr. Harlow, Harlow ir Meyer, 1950; Brownfield, 1965).

Motyvacijos bei mokymosi studijų plėtojimą seka ir apsisprendimo elgsenos tyrinėjimai. Glanzer (1953), tyrinėdamas žiurkės kryžminiuose labirintuose, atrado, kad akstinas nesukeldavo nuoseklaus elgesio požymiu ir kad žiurkės visiškai be priežasties, jau žinodamos labirintų takus, retkarčiais pasielgdavo visiškai skirtingai. Glanzer šiuos rezultatus priskyrė akstinių prisotinimo (stimulus satiation) reiškiniai. Iš tikrųjų, tad galima aiškinti, kad žiurkės pademonstravo nesitikėtos elgsenos bruožus ir, kadangi šios elgsenos pasirinkimas glūdi pačiame gyvio organizme, tai pilnai atitiktų apsisprendimo elgseną. Walker (1964) žiurkių apsisprendimo elgsenoj pastebėjo ką tai panašaus į pažinimo procesą. Dember (1961; 1965) tyrinėjo žiurkių apsisprendimo elgseną ir bandė apsisprendimo elgsenos teoriją gristi „besikaitaliojančia“ elgsena (alternating behavior). Sachett, Poster ir Holmes (1964) nustatė, kad beždžionių vaikai, patyrę žmogaus globą pirmaisiais gyvenimo mėnesiais, ir vėliau linko prie žmonių, o ne prie beždžionių. Kadangi šios beždžionės nepatyrė aplinkos įtakos, galinčios formuoti jų pasirinkimo ar apsisprendimo skonį, buvo laikoma, kad jų palinkimas prie žmonių buvo apsisprendimo elgesys, greičiausiai susiformavęs kūdikystės išpūdziuose.

Apsisprendimo elgsena žmonėse. Iš studijų su gyvuliais yra daromos teoretinės išvados apie apsisprendimo elgseną: ten, kur dabar negalima rasti geresnių išaiškinimų, mokslininkai prileidžia, kad kur nors ir kaip nors bus atrastas paaiškinimas ir apsisprendimo ratas bus užbaigtas. Situacija pasidaro komplikutesnė, kai yra naudojamas sudėtingesnis gyvis. Todėl žmogiškoj apsisprendimo elgsenoj yra daug besikeičiančių dalykų, kurių dar negalima išaiškinti, nors ir norima analizuoti viską pagal apsisprendimo elgsenos modelį. Bendrai paėmus, šiuo metu dar mažai yra studijų apie žmonių apsisprendimo elgseną ir tos pačios nėra labai sėkmingos. Kogan ir Wallach tyrinėjimai (1964), kuriuose buvo studijuojami žmonės, yra, gal būt, patys plačiausi. Šioj studijoj daugiausia dėmesio buvo skirta nutarimui, kaip

žinojimo funkcijai. Dabiniai parodė, kad nutarimai ir pasirinkimai priklauso ne vien nuo asmenybės faktorių, bet ir nuo aplinkos bei pačių tyrinėtojų. Trumpai, žmonių apsisprendimo elgsenoje yra daugybė galimybių ir yra sunku išskaičiuoti visas įtakas, norint žinoti, iki kokio laipsnio pasirinktoji elgsena yra iš tikrųjų elgsena, gavusi eigą po apsisprendimo.

Tyrinėjimai apie mokymąsi pateikia tam tikras išvadas apie apsisprendimo elgseną, pavyzdžiui, kad baimė gali paveikti žmogaus apsisprendimą. Spence ir Taylor (1951) atrado, kad žmonės baimės įtakoj yra lengviau pripratinti autonomijai sąlygojime, negu tie, kurie nėra baimės paliesti. Baimingumas taip pat turi įtakos dar sudėtingesniam elgesiui. Biliauskas (1965) pabrėžė, kad individui, turinčiam emocinių sutrikimų, apsisprendimo galimybės sumažėja ir todėl jo sprendimams gali stokoti laisvės, kurios tikimės įprastinai rasti žmoguje.

Apsisprendimo elgsena ir laisvė

Studijos apie gyvulių ir žmonių apsisprendimo elgseną iškelia tam tikrų problemų, kurios verčia persvarstyti įprastą galvojimą apie laisvą elgseną. Jeigu apsisprendimo elgsena apima pasirinkimo laisvę, tai iš pirmo žvilgsnio būtų galima sakyti, kad visi gyviai, įskaitant ir gyvulius, yra laisvi. Toks teigimas sudarytų problemą filosofams, kurie laisvės ir laisvos valios sąvoką priskiria tik žmogaus elgsenos repertuarui. Iš kitos pusės, jeigu apsisprendi-

Laisvė aiškiausiai apibrėžiama ne atskira valios galia, bet žmogaus paties augimo atvaizdu.

— ***Gordon W. Allport***

mo elgsena yra naudojama vien tik kaip modelis aiškinant motyvotą elgseną, kuriai nėra žinomos priežastys, tai apsisprendimo elgsena yra tik fasadas nežinojimui, kuris turės būti pašalintas, kai bus turima daugiau mokslinių davinių.

Trečias klausimas, kuris čia turi būti iškeltas, yra žmonių laisvės pagrindinė problema. Mes esam pripratę žmonių laisvę nagrinėti vien tik kaip apsisprendimo laisvę. Dabar mes žinom, kad žemesnio lygio gyviai, neapdovanojami laisve, gali turėti apsisprendimo elgsenos charakteristikas arba gali laisvai pasirinkti

vieną iš kelių dalykų. Mes žinom, kad žmonės, veikdami suvaržytose sąlygose, gali pasirinkti, tačiau jų nelaikom laisvais. Todėl kyla klausimas, laukias atsakymo: Ar žmogaus laisvė gali būti apibūdinama kaip apsisprendimo laisvė? Gal apsisprendimo elgsena nėra tipinga žmogaus elgsena ir gal žmogaus laisvė turi visiškai skirtingas savybes nuo laisvės pasirinkimo?

Žvilgsnis į žmogaus laisvę

Išeitį iš šios dilemos gal ir bus lengviau surasti filosofiniais svarstymais, tačiau behaviorizmo mokslininkai ieško atsakymo stebėdami faktus. Todėl, prieš atsakant, kokios yra tipingos žmogaus elgsenos charakteristikos, reikia vėl peržiūrėti psichologinius tyrinėjimo duomenis. Ieškant labai greitai pastebim, kad dabartinė psichologija ypatingai domisi kūryba ir vertybėmis. Kūryba yra laikoma kaip tipinga žmogaus laikysena. Maslow (1963) tvirtina, kad "kūrybingumo sąvoka ir sveiko savarakiško žmogaus sąvoka artėjo viena prie kitos ir gal netrukus paaiškės, kad jos yra viens ir tas pats dalykas". Kūryba apima galvojimą, svarstymą ir laisvą išsireiškimą. Individas, norintis būti kūrybingu, turi atsipalaiduoti nuo savo organizmo reikalavimų ir traukų, jam reikia būti laisvam nuo baimių bei emociniu spaudu. Jis turi mokėti "pasimesti dabartyje" (Maslow, 1963). Kai kurie autoriai mano, kad kūrybingumas reikalauja iš individo išsilaisvinti iš savęs arba, kaip Maslow (1961) sako, kad jis turi "peržengti save". Dalinai kūrybingumas reikalauja apsiriboti ir atsisąžadėti apsisprendimo elgsenos, nes kūrybingas žmogus tiek persiima savo idėja, kad jis neturi laiko paklusti nuolatinių apsisprendimų labirintuose. Kūrybinga elgsena yra spontaniška, o spontaniškumas sugriaua apsisprendimo elgsenos struktūrą. Todėl, jeigu kūrybingumą aiškintume apsisprendimo laisvės ribose, tai prieitume išvados, kad kūrybingas žmogus nėra laisvas, bet tai yra kontradikcija. Kūrybingas ir laisvas žmogus turi kitą savybę: jam nereikia nutarti, nes jam nereikia valdyti nei savęs, nei aplinkos. Kūrybingas žmogus supranta save ir aplinką ir jis tai žino. Todėl jam nereikia nugalėti ir numalšinti savęs ar aplinkos. Ji sugeba spontaniškai ir teisingai reaguoti. Iš psichologinio taško žiūrint, kūrybingoje elgsenoje yra daug savybių, kurios priskiriamos laisvei. Atsinešimas vertybių atžvilgiu, kuriomis domisi dabartinė psichologija, apima ir laisvės charakteristikos dalį. Čia ne apsisprendimo elgsena pirmauja, bet atsipalaidavimas nuo savo organizmo motyvų, kurie gali trukdyti mūsų ver-

čių supratimą. Vertybės apibrėžia net laisvą elgseną, bet individas turi būti atviras ir nevaržomas jas priimti.

Kūrybingumo, spontaniškumo ir vertybes liečiančios elgsenos sąvokos yra naudojamos apibūdinti tam tikrus asmenybės bruožus. Kadangi šios sąvokos yra susijusios su laisva elgsena, kaip jau buvo minėta, yra logiška prileisti, kad, prieš suprantant žmogaus laisvą elgseną, reikia, suprasti asmenybę. Žmogaus laisvės elgseną psichologiniai tyrinėjant, reikia ištraukti patį sudėtingiausią objektą moderniojo psichologijoje, būtent, asmenybę.

Asmenybė apima žmogaus elgsenos visumą, kuriai įtakos turi daugybė veiksnių ir kurią reikia studijuoti pritaikant įvairius metodus, kelius ir teorijas. Asmenybei studijuoti nėra vieno priėjimo, bet daug įvairių kelių: ir analoginiai, nėra nė vieno priėjimo, per kuri mes pilnai įvertintume laisvę žmogaus elgsenoje.

Santrauka

Tarp dabartinių teorijų apie motyvaciją ir mokymąsi svarbią vietą užima apsisprendimo elgsenos teorija. Apsisprendimo elgsenos definicija implikuoja organizmo sugebėjimą išsirinkti elgseną pagal savo "vidinę laisvę". Todėl apsisprendimo elgsena įjungia laisvės idėją. Tyrinėjimuose apsisprendimo elgsena buvo pastebėta ir gyvuliuose. Žmogus gi tuo atžvilgiu labai retai būna studijuojamas, nes žmogaus elgsena yra sudėtinga. Bet ligšioliniai tyrinėjimai vis dėlto parodė, kad ir žmonės naudoja apsisprendimo elgseną. Suprantama, kad žmogaus apsisprendimo elgsenoje yra daugybė variacijų ir todėl galima prileisti, kad žmogui taikomas apsisprendimo elgsenos modelis yra labai suprastintas. Apsisprendimo elgsenos teorija iškelia įvairių problemų, kai ji yra taikoma tradiciniam galvojimui apie žmogaus laisvę. Šios problemos čia buvo svarstytos ir buvo siūlyta, kad laisvės supratimas apsisprendimo laisvės plotmėje turi būti pakeistas. Dabartinės psichologijos domėjimasis kūrybingumu ir vertybėmis buvo nurodytas kaip žvilgsnis į žmogaus laisvę.

BIBLIOGRAFIJA

Bieliauskas, V. J. Motivation and the will. "Record", 1965, 14, 1-11.
Brownfield, C. A. "Isolation: Clinical and Experimental Approaches".
Cofer, C. N. and Appley, N. H. "Motivation: Theory and Research". New York: John Wiley, 1964.

Dember, W. N., Alternation behavior. In: Fiske, D. U. and Maddi, S. R. (Eds.), "Functions of Varied Experience". Homewood, Illinois: The Dorsey Press, 1961.

Dember, W. N. The new look in motivation. "American Scientist", 1965, pp. 53 (4), 409-427.
English, H. B. and English, Ava C. "A comprehensive dictionary of psychological and psychoanalytic terms". New York: David McKay, 1958.

Glanzer, M. The role of stimulus satiation in spontaneous alternation and related phenomena. "J. exp. Psychol.", 1953, 45, 387-393.

Harlow, H. F., Hario, Margaret K., and Meyer, D. R. Learning motivated by a manipulation drive. "J. exp. Psychol.", 1950, 40, 228-234.

Henon, W., Doane, B. K. and Scott, T. H. Visual disturbances after prolonged perceptual isolation. "Canad. J. Psychol.", 1965, 10, 13-18.
Holland, J. G. Human vigilance, "Science", 1958, 128, 61-67.

Immergluck, L. Determinism-freedom in contemporary psychology: an ancient problem revisited, "American Psychologist", 1964, 19, 270-281.

Kimble, G. A. "Hilgard and Marquis Conditioning and Learning". New York: Appleton Century Crofts, 1961.

Kogan, N. and Wallach, M. A. "Risk Taking". New York: Hodu Rinehart, and Winston, 1964.

Maslow, A. H. The creative attitude. "The Structurist", 1963, 3, 4-10.

Royce, J. E., "Man and His Nature". New York: McGraw-Hilly, 1961.

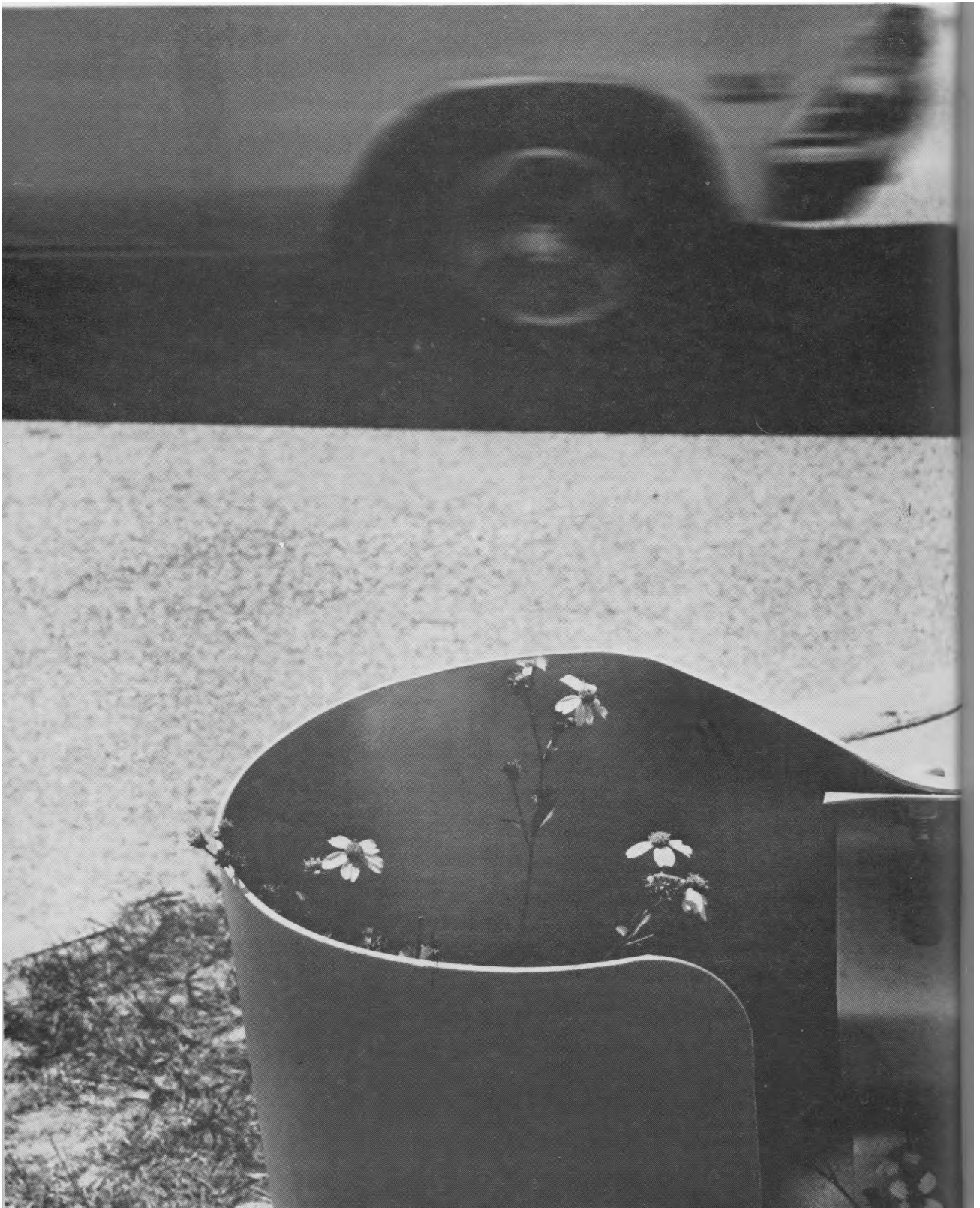
Sackett, G. P., Porter, Mary, and Holmes, Hazel. Choice behavior in Rhesus monkeys: effect of stimulation during the first month of life. "Science", 1956, 147, 304-306.

Solomon, P., Leiderman, P. M., Mendelson, J., and Wexler, D. Perceptual and sensory deprivation — a review. "American J. Psychiat.", 1957, 114, 357, 363.

Solomon, P., Kubsansky, P. E., Leiderman, P. H., Mendelson, J. H., Ir Imbull, R., and Wexler, D. (Eds.) "Sensory deprivation: a symposium at Harvard Medical School". Cambridge: "Harvard University Press", 1961.

Spence, K. W. and Taylor, Janet. Anxiety and strength of the NCS as determiners of eyelid responses in conditioning. "J. exp. Psychol.", 1951, 42, 183-188.

Walker, E. L. Psychological complexity as basis for a theory of motivation and choice. In: Levine, D. (Ed.) "Nebraska symposium on motivation". Lincoln: University of Nebraska Press, 1964.

• Vyskupų sinodas

Kunigų seminarijų atnaujinimas

Seminarijų atnaujinimas po II Vatikano susirinkimo yra vienas svarbesnių Bažnyčios vidinės tvarkos klausimų, nes nuo naujų kunigų paruošimo daug priklausys, ar Bažnyčios gyvenimas pasuks susirinkimo norima kryptimi. Dabartinių seminarijų vargai dramatiškai nusakomi skaičiais: štai „Le Figaro“ praneša, kad vienoj didžiausių vyskupijų Prancūzijoje 1957 m. buvo 151 seminaristas didžiosiose seminarijose, gi 1967 — tik 65. Seminarijų kongregacija Romoje jau nuo neatmenamų laikų laikosi nepajudinama — naujų kartų problemos išsprendžiamos nepatogių kandidatų nepriėmimu. Prancūzijoje su nepasitikėjimu žiūrima į pašaukimus, kilusius iš katalikų akcijos darbininkų tarpo. Klierikams, kurie pergyvena sunkumus seminarijose, sakoma: „Jūs neturite pašaukimo kunigystei“.

Kardinolas Garrone labai drąsiai iškėlė seminarijų trūkumus savo kalboje II Vatikano susirinkime 1964 m. Greit po to Paulius VI jį paskyrė rūpintis seminarijų atnaujinimu. Vyskupų sinode kardinolas Garrone davė įvadą diskusijoms seminarijų klausimų, iškeldamas normą ir realybę, į kurias reikia atsižvelgti klausimą diskutuojant. Norma — tai Vatikano II susirinkimas, kuris drąsiai nutarė padaryti pagrindinį pakeitimą Bažnyčios gyvenime. Realybė — tai augantis jaunimas: „Jo papročiai ir aistros mus nustebina, bet tai kaip tik atspindi pasikeitimus, kurie saviti mūsų laikui. Jie mus pastato prieš šių dienų pasaulio realybę“. Tai laiko ženklai, kuriuos reikia suprasti.

Kardinolas Garrone vyskupų sinodui statė du raktinius klausimus: pirma, decentralizacija — iš vyskupų reikalinga iniciatyva, nelaukiant iš Romos atsakymų mažiausiems klausimams; 1) ar nereiktų apibrėžti bendras normas seminaristų auklėjimo reikalu ir pateikti jas tautinėms vyskupų konferencijoms, 2) ar nereiktų

kiekviename krašte sudaryti iš seminarijų profesorų ir auklėtojų komisiją, kuri rūpintųsi krašte esančių seminarijų reforma, 3) ar neverėtų šaukti kasmetinio kongreso Romoje, kuris suburtų asmenis, besirūpinančius seminarijų reforma?

Antra, seminaristų auklėtojų formavimas: iki šiol buvo daug rūpinamasi seminarijų profesoriams paruošti, bet reikia ruošti ir auklėtojus, kurie „suprastų jaunuolius ir juos auklėtų pagal mūsų laiko reikalavimus ir jiems perduotą Bažnyčios išmintį.“ 1) ar nereiktų nutarti, kad visi seminarijų mokytojai turėtų bent metus specialiai tam darbui lavintis, 2) ar nebūtų reikalinga kiekvienoje valstybėje įkurti institutą auklėtojams formuoti, 3) ar nereiktų šiam reikalui kviešti talkon institutų, kaip šv. Sulpicijaus draugijos, kurie daugel metų rūpinasi šiais klausimais?

Paruoštasis projektas buvo priimtas.

Mišrių vedybų klausimas

Spalio 15 kardinolas Marella davė įžangą diskusijoms mišrių vedybų klausimu. Čia reikia suprasti, kad mišrios vedybos reiškia vedybas tarp kataliko ir kitai bažnyčiai priklausančio krikščionio. Šis klausimas buvo diskutuotas II Vatikano susirinkime 1964. XI. 20 ir sprendimas buvo atiduotas popiežiui „sutaupyti laiką“. Tik 1966. III. 18 buvo išleisti nauji parėdymai, bet ir šieji buvo provizorinio pobūdžio — paskutinę valandą popiežius nutarė skelbimo pats nepasirašyti ir leido jį atspausdinti su kardinolo Ottaviano parašu. Beskubant dokumentą atspausdinti buvo užmiršta, kad tekste pasirašantis kalba apie „mūsų pirmtaką Joną XXIII“. Su vyskupų sinodu turi ateiti naujas etapas šiam klausimui.

Kardinolo Marella pateiktas dokumentas stato aštuonis klausimus, po du iš keturių sričių: terminų, perspėjimų, kanoninės formos ir pastoracinės praktikos. Pirmiausia keliamas klausimas, ar nereiktų keisti pačio „mišrių vedybų“ termino? „Mišrios vedybos“ daugely

ALEKSANDRAS PAKALNIŠKIS

saws

DEVYNIOS SAVAITĖS VOKIETIJOJ

Jauno keliautojo įspūdžiai

Aleksandras Pakalniškis, šešiolikmetis, ne tik mėgsta keliauti, bet ir lietuviškai rašyti. Čia pateikiame ištrauką iš jo vasarinės kelionės užrašų.

Sunkus mano kelias į Vokietiją, bet ir saldus. Ruošdamasis kelionėn vaizduotėje jau matau save gražioje ir romantiškoje Vokietijos vietoje... O dėl sunkumų — jie atsiranda neprašomi: išsiimti užsienio pasą, išsiskiepyti (nepsakomai niežtėjo visą savaitę!), užsidirbti pinigų (jei pritrūktų, padirbėsiu kur nors Bremeno uoste prie laivų pakrovimo), na — ir išdrįsti vykti į Vokietiją nemokant vokiškai...

Lėktuvas yra pilnas žmonių. Bet laimei, pasitaikė šalia manęs tuščia vieta, ir aš galiu sa-

kraštų įgavo rasių atspalvį. Sinodui pateiktas dokumentas teigia, kad "terminas implikuoja tarpkonfesinės krikščionių bendruomenės paneigimą", ir todėl ar nereiktų jį keisti į "tarpkonfesinės vedybos"? Trečiasis klausimas liečia nekataliko partnerio pažadus leisti vaikus krikštyti ir auklėti katalikiškame tikėjime. Sinodui pateiktas dokumentas siūlo šiuos išpaigojimus pamažu perkelti iš juridinės plotmės į sąžinės plotmę.

Ketvirtas klausimas: ar nereikia panaikinti kanoniškąją kliūtį mišriom vedybom? Ir gretimas klausimas: ar galima atleisti nuo kanoninės vedybų formos? Pagal "Le Figaro" korespondentą, čia bus debatų centras. Pagal dabartinius nuostatus, mišriom vedybom reikalingas dispensas. Katalikų Bažnyčioje vedybos skaitomos teisėtos tik jei sutuoktuvės vyksta katali-

ko kojas ištiesti... Skrendu iš Čikagos į Londoną, paskui iš ten — į Frankfurtą.

Kaip aš jaučiuosi? Atrodo, kad staiga virtau suaugusiu žmogumi. Pats jau turiu tvarkytis, gyventi, viskuo rūpintis. Ir žinau, kad tai padarysiu. Gal bus klaidų..., bet jas reikės atitaisyti, o iš klaidų juk daugiausia ir išmoksiu.

Pro langą matosi keistas vaizdas... Išartas sniegas... Labai, labai žemai. Tai debesys...

* *

Jau Frankfurto aerodrome... Su pasu ir bagažu einu prie muitininko. "Was ist das?" klausia muitininkas, rodydamas į kumpį mano maiše. "Ham, meat", atsakau, bet tas nesupranta. Jį nuramina tik jo bendradarbio vienas žodis: "Fleisch".

Pasitiko dėdė su švogeriu. Keliaujant su jais į Florsheim am Main miestelį, daugiausia tik juodu kalbėjo, o aš tik išterpdavau: "Langsam, langsam".

* **

Kitą dieną nuvažiauvau į Frankfurtą... Stotis baisiai švari. Niekad nepalyginsi su Čikagos stotimis. Popiergalių žmonės nemeta ant žemės, bet į krepšelius. Traukiniai — punktualūs... ir greitai važinėja.

kų bažnyčioj; išimtis čia taikoma tik ortodoksams. Ar ši išimtis neapaprėstina ir protestantams? Jei neatsisakoma kanoninės formos, ar nereiktų duoti vietos vyskupui teisę nuo jos dispensuoti?

Septintasis klausimas liečia galimybes naujai mišrių sutuoktinių liturgijai, kuri gerbtų abiejų partnerių ištikinimus. Galop klausama, ar nereiktų skaityti mišrias šeimas kaip svarbią pastoracinio darbo sritį.

Šį dokumentą ruošė taip vadinamas konservatyvus teologų sparnas Romos kurijoje. Tačiau dokumentas atviras, mato įtampą tarp juridinio žvilgsnio ir asmeninės sąžinės ištikinimų. Jį paskelbus, buvo sakoma: "Šį kartą sunkumai ateis iš vyskupų, ne iš Šventosios įstaigos".

A. L.

* * *

Šeštadieni nuėjau į šokius. Vokietijoje yra daug italų, tai jie irgi ateina į šokius. Šokti jie tegali tik su savo panomis, nes visos vokiečių tės atsisako šokti su jais. Man draugai pasakoję, kad visi italai yra mušeikos ir su savim nešiojasi ilgus peilius. Aš tuo tikiu, nes dėdė, teta ir visi žmonės tai patvirtino.

Visi čia žiūri į mane ir klausia, ar nesu amerikietis. Klausiu jų, iš ko jie sprendžia. Ogi iš dviejų dalykų: iš amerikietiško apatinių marškininių ir mano plaukų. Čia apatiniai marškiniai tėra matomi, kai atsegama viršutinių marškininių viršutinė saga, o mano nueina iki pat kaklo. O plaukai... Koks šeštadalis vaikų yra tikri „byteliai“, apie pusę yra su normaliai ilgais plaukais, o likutis su trumpais — bet visur vienodai ilgi: ant pakaušio tiek pat, kiek ir ant ausų ar sprando. Tai auginu plaukus ir aš...

* * *

Vieną naktį daužėmės po Florsheimą ir kaimyninį Russelsheimą. Bet tas daužymasis buvo ne toks kaip Čikagoje. Čia tas galima. Sunku papasakoti, bet čia, kai susirenka keletas berniukų, jie nepuola tuojau vienas kito mušti, o tik nori pažaisti... Jau dešimt dienų išbuvau Vokietijoje, bet dar nemačiau muštynių ar susipykimų.

Ir šokiuose čia niekas mergaitę apsikabinęs nesėdi. Būtų tai labai keista.

Kai vakarais išeinu pasivaikščioti, žmonės kabo languose ir laukia progos pasikalbėti su praeiviais. Čia nieko nereikia bijoti, išskyrus tik italų.

O naktimis man į ausis bliauna karvės.

* * *

Vieną dieną kartu su savo giminaite nuėjau į jos mokyklą. Geografijos pamokoje mokėsi apie Boliviją ir Čilę. Man tai buvo jau žinoma. Lotynų kalbos pamokoj buvo truputį sunkiau suprasti. Trečia pamoka buvo chemijos. Aš stebėjau, kad jie tiek daug pažengę. Klasės amžiaus vidurkis buvo apie penkiolika metų, o jie jau tokius dalykus mokėsi!

Ką aš pastebėjau vokiečių mokykloje? Mokyklos tvarka yra panaši į Čikagos Aukštesniosios Lituanistinės Mokyklos tvarką. Mokytojai keičia klases, o vaikai visą laiką pasilieka toje pačioje klasėje. Kai į klasę įeina mokytojas, tai visi atsistoja.

* * *

Čia televizijos programos keistos. Filmai yra visai nepertraukiami reklamų. Per tris valandas gal tik penkios minutės yra skirtos reklamai. Todėl man atrodo, kad čia viskas vyksta greitesniu tempu.

Čia karaliauja dviratis. Su dviračiu visur gali nuvažiuoti... Man buvo labai juokinga, kai pamačiau moteris ir senus vyrus bevažinėjant dviračiais. Amerikoje juos, tur būt, pas psichiatrą vestų.

* * *

Turėjome krikštynas. Jos čia yra kitokios negu Čikagoje... Baliai yra geresni, viskas yra tvarkinga, gali judėti, nereikia visą laiką valgyti. Gerti tačiau reikia. Po vakarienės iki pusės keturių ryto buvo dainos... Tadaėjome gulti. Rytmetį atsikėlus, apie dešimtą buvo pusryčiai... Sekmadienį viskas baigėsi apie dešimtą valandą vakaro.

* * *

Vieną dieną su draugu aplankėva geresnius „gasthausus“. Į juos susirenka ir Amerikos kareiviai. Daugelis jų yra negrai. Bet vokiečiai nemato spalvos. Visi, kuriuos esu čia sutikęs, sako, kad jiems žmogaus spalva skirtumo nedaro: „Nors ir žalias būtų, vistiek žmogus“ (tik kaip ten su tais italais? — Red.).

* * *

Štutgarte, išeinant iš traukinio stoties, vienas žmogus pasižiūrėjo į mane ir garsiai pasakė: „O yes, my boy!“ Ir nusišypsojo. Reiškia, aš dar išsiskiriu iš vokiečių. Bet ne visur. Jau apie tris kartus moterys ir vyrai priėjo prie manęs ir paklausė kelio. Aš atsakiau: „Ich weiss nicht“.

* * *

Buvau nukeliavęs ir į Pietinę Vokietiją. Antrą kartą pamačiau Štutgartą, pirmą kartą Miuncheną ir Innsbruką. O „ant nykščio“ (auto stop) pakeliavau po Austriją, Lichtenšteiną ir Šveicariją. Bavarijoje prie Kempteno keturias dienas gyvenau ir darbavausi pas ūkininką.

Šveicarija man nepatiko. Dėl daugelio priežasčių. Nėra tokia gryna tauta, kaip vokiečiai. Be to, aš buvau pavargęs, todėl, tur būt, į viską žiūrėjau kritiškai. Kai važiauvau atgal į Vokietiją, jaučiaus lyg namo grįždamas.

Norėdamas pamatyti ūkininko gyvenimą, padirbėjau ūkyje prie Kempteno. Ūkininko gyvenimas sunkus. Diena prasideda penktą valandą ryto. Melžia karves. Pusę septynių būdavo pusryčiai. Ne stiprūs, tik alkiui numalšinti. Po pusryčių eidavome žolės piauoti ir ją karvėms sunėsti. Diena ūkyje tikrai ilga. Ir sunki, ir nuobodi (tik gera, kad ten galėjau sūrio valgyti, kiek tik norėjau; sūris tikrai buvo skanus — per keturias dienas daug jo suvalgiau). Gulti eidavome apie dešimtą. Septyniolika valandų darbo ir tik septynios valandos miego.

(Nukelta į sekantį puslapį)

NIEKAS TAIP NEŽALOJA, KAIP NETEISYBĖ

“Ar ir vėl bausi tik dėl to, kad jis vyresnis?”

VIKTORIJA ŠMAIZIENĖ

Brangi Dukra,

Šiandien, be didelių įžangų, ir pradėsiu nuotų gyvenimo trupinėlių.

Tai buvo pereitą savaitę, kai buvote pas mus vakarienės. Virtuvės abejos durys atdaros, taigi Irutė ir Ramūnas žygiavo savo mėgiamu ratu per visus kambarius. Jiedu išsismagino daugiau, negu mums patiko. Ramūnas tik keturių

metukų, bet būna atvejų, kada norisi, kad jis elgtųsi kaip vyras... Taip ir šį kartą, tu sulaukėi Ramūną ir aiškinai jam, kuo tas bėgimas ratu gali baigtis, ir uždraudei jam tai daryti. Irutė gi turėjo rankytėje tą metalinį vežliuką ir Ramūnas jo norėjo. Dėl to tu liepei jam geriau su sesyte susitarti. Irutė 16 mėnesių, gražiai kalba ir viską supranta, bet jai neaiškinai

Bet miegas ateidavo pirmąją koją tebekeliant į lovą.

* * *

Kai jau buvau keliavęs visokiomis priemonėmis — dviračiu, motociklu, automobiliu, autobusu, traukiniu ir lėktuvu, teko dar pakeliauti ir laivu. Dėdė suorganizavo ekskursiją Reinu. Iš anksto sukvietė gimines, net iš Štutgarto. Romantišku Reinu plaukti tikrai pasirinkome blogą dieną — lijo, lijo ir lijo. Sėdėjome laivo restorane, gėrėm alų, vyną, lošėm kortom... Viskas nusibodo.

Ir jei kas sakytų, kad iš kelionės Reinu turėjau parvežti į Čikagą suvenyrų, tai aš parvežiau tik vandens. Ne Reino, bet iš dangaus.

* * *

Paskutinis sekmadienis Europoje. Rytmetį bažnyčion. Vokietijoje bažnyčiose yra kitaip negu Amerikoje. Nėra per Mišias tiek daug priklauptimų, kunigas prie altoriaus mažiau laiko praleidžia. Bet gal ir Amerikoje jau viskas yra pasikeitę. Juk taip senai iš jos išvažiavau. Kaip besijausiu Čikagoje? Ir užaina didelis nenoras grįžti į tą baimės kraštą, kur reikia bijoti naktį vaikščioti gatvėse.

Sekmadienį po piet — futbolą. Sekmadie-

nis Vokietijoje taip ir praleidžiamas: bažnyčia ir futbolą. Amerikoje žmonės greit nubėga į bažnyčią, tartum kokio reikalo atlikti, šoka į automobilius ir nudumia kažkur — pranyksta. O Europoje žmonės kartu būna, kartu sekmadienį praleidžia.

* * *

Išvykimo diena. Sunku net įsivaizduoti, kad jau praėjo devynios savaitės. Gaila ir kartu linksma, kad grįžtu namo. Atsisveikindamas neverkiau, o jeigu ir būčiau verkęs, neprisipažinčiau...

Ir vėl aš Čikagoje. Kelionė baigta. Atostogos baigtos. Prasideda kasdieninis gyvenimas. Stebėtinai greitai praleidžia mus pro muitinę. Muitininkas tik paklausia mane, kurio krašto pasą turiu. Amerikiečio jau nebeatpažįsta.

Važiuodamas iš aerodromo į Čikagos miestą mačiau, kad mašinos čia nepaprastai didelės. Dideli plentai. Ir baisiai daug vietos toje Amerikoje. Lyg viskas praplatėjo.

Tą vakarą daug turėjau pasakoti saviesiems. Ir dar tebeprasakodamas jaučiau, kad Europa jau tolsta nuo manęs. Ir tols ji vis labiau — paliks tik gražūs prisiminimai.

nieko. Taigi Irutė bėgo, kaip bėgusi, o Ramūnėlis gi tavęs paraidžiui paklausė — jis nustojo bėgęs ir tik rimtai žygiavo paskui ją, atsilikdamas per visą kambarį. Eidamas vis kartojo:

— Aš turiu su tavim susitarti. Aš turiu su tavim susitarti...

Tuo tarpu Irutė kikendama tik svaidė į šalis kulniukus. Staiga ji griuvo ir aštri vėžliuko briaunelė sužeidė jos dantų smegenėlius.

Nespėjau nė aš pamatyti, ar ji paslydo, ar užkliuvo už kilimėlio, bet Ramūnėlis tuo metu tikrai tebebuvo kitame kambaryje.

Aiškiai matėsi iš jo nusigandusio veidelio, kad jis neturėjo nė mažiausios intencijos savo sesytę nuskriausti. Jis matė jos nelaimę, bet jis absoliučiai negalėjo dėl jos jaustis kaltas.

Ką gi tu, brangioji, padarei? Ne tik šaukei ant jo, kad net visas namas aidėjo, bet dargi apdaužei jo veidelį... Ir visa tai visų mūsų aki-vaizdoje.

Ramūnėlis verkė. Jis daugiau verkė dėl to pažeminimo, dėl to viešo, neužtarnauto mušimo, negu iš skausmo.

Niekas, o niekas taip nežaloja vaiko dvasios, kaip neteisybė.

Dienoms bebėgant panašių atsitikimų bus ir daugiau. Ar ir vėl bausi tą patį, nes jis vyresnis?...

Visada, kada vaikai užsiėmę žaidimu, kuris gali baigtis ašaromis — jei draudi vieną, drausk ir antrą. Aiškini vienam — aiškink ir antram. Sulaikyk abu ir aiškink abiem iš karto. Jei jie per daug įsismaginę, sudaryk jiems sąlygas nusiraminti. Vaikai kaip vanduo bliūde: jei maišes i vieną pusę, staiga sustosi — vanduo dar nesustos, bet bėgs ta pačia linkme tolyn.

Suprantu, tu pati išsigandai pamačiusi Irutės kruviną burnytę, bet tam tu ir esi motina, kad vadovautumeisi protu, kad parodytum vaikams savo išmintį, teisingumą ir meilę. Meilę, kuri duoda užuovėjos džiaugsme ir nelaimėje.

Gal geriausia būtų buvę, jei pirmiausia būtum paklausęs sūnelio, ar jis sesytę pastūmė? Ir aš būčiau patvirtinusi, kad ne. Jis sakytu, kad nebebėgo, bet tik norėjo su sesute tartis dėl vėžliuko.

— Tai kas, — galėtum jam toliau sakyti, — tai kas, kad tu nebebėgai, o tikėjai paskui ją. Ji vistiek bėgo nuo tavęs, ir matai, kas atsitiko? Tu galėjai atsisėsti ant kilimo ir pasišaukti ją pas save. Dabar, žiūrėk, jai skauda! Na, ko stovi? Apkabink sesytę, pabučiuok, paguosk.

Taip pat ir Irutei, ašarėles nudžiovinusi, turėjai pasakyti, kad, jei būtų paklausiusi, nustojus bėgus — to viso nebūtų įvykę. Dabar gi vien iš to, kad Ramūnėlį mušei, o apie ją tik

šokinėjai, Irutė tiki, kad kaltas buvo broliukas. O nepaklaustyti ateityje taip pat bus ne maža pagunda, nes, jei kas atsitiks, atsakys broliukas...

Ramūnėlis gi už tą vakarą dar ne kartą Irutę apkuls.

* * *

Kartą, kai mes vakare atvažiavome pas jus, tu ir Ramūnas buvote virtuvėje. Jis valgė duoną su sviestu ir sūriu. Likusį sūrį tu buvai palikusi ant pat stalo krašto.

Mudvi kalbėjomės, o jis, ramiausiai valgėdamas, ėmė ir išpaudė pirštelį į sūrį. Tu skaudžiai sudavei jam per rankytę ir pavarei į šalį.

Jame aiškiai nebuvo intencijos savo veiksmu tave erzinti, bet — labai paprastai — įbesti pirštelį į sūrį ir tiek. O gal ir to jis nepagalvojo, o padarė tai automatiškai. Tavo gi toks staugus ir netikėtas veiksmas buvo užgaunantis ir, atsimeni, kaip Ramūnėlis nenorėjo su tuo suktikti? Dėl to nieko judu abu labai jau nemaloniai užbaigėt vakarą...

O jei tu matydama, ką jis daro, būtum ramiai paėmusi sūrį iš po jo pirštelio ir pasakiusi:

— O, atsiprašau, užmiršau sūrį ant stalo.

Padėtum sūrį toliau arba į šaldytuvą, ir tuo viskas ir būtų pasibaigę.

— Jis žino, kad nevalia taip daryti, — aiškinai si tu.

Ar mes, suaugę visada darome tik tai, kas darytina?

* * *

Tu, mieloji, pyksti, kai mes sakome, kad su vaikais reikia turėti kantrybės. Jei tu save stebėtum, savo veiksmus analizuotum, svarstytum ir ieškotum geresnio kelio, tu jį rastum. Tačiau tu visiškai persiėmei savo kaimynų, savo "gerų draugių" auklėjimo metodais ir, su skaudančia širdimi turiu tau pasakyti, kad tai ne auklėjimas, bet vaikų žalojimas. Ne formavimas jų charakterio, bet griovimas. Ne žmoniškumo ugdymas, bet neapykantos ir keršto...

Labai prašmatniai skamba, kad dabar kiti laikai, kitokie reikalavimai ir kitokios sąlygos. Bet — tiesa, meilė, šeimyninė šilima pakaitalo neturi. Skausmas, džiaugsmas, laimės pajautimas liko tas pats.

Mylinčios motinos švelniai prie krūtinės priglaustas vaikelis tiek pat malonumo jaus, kiek ir anas prieš 50 metų. Ir vienas ir kitas lygiai jausis nelaimingas ir apleistas, jei neteisingai išbartas ir atstumtas.

Mes, kada auginome šeimas, kalbėjome, kad dabar pavargsime, o, kai vaikai išaugs, pagyvensime. Jūs gi, jaunosios motinos, norite "pagyventi" šiandien savo vaikų saskaiton.

Tavo mylinti motina

APIE AUGIAUS MONOGRAFIJĄ

Prieš save turiu vieną iš svarbiausių, o gal net ir pačią svarbiausią, lietuvišką meno knygą. Tai Pauliaus Augiaus monografija. Ji svarbi ir reikšminga ne vien tik dėl to, kad tai yra amžinas paminklas vienam iš mūsų garsiausių grafikų, bet ir dėl to, kad savo atvaizdu, didumu ir puošnumu ji gali prilygti ir gal net pralenkti geriausias šiame šimtmetyje išleistas meno knygas. Jos išleidimui tikrai reikėjo daug laiko ir pasišventimo, o tą dideli užsimojimą atliko ne kokie komitetai, bet dailininko našlė Danutė, talkininkaujant dail. Algirdui Kurauskui ir Vytautui Sauliui.

Knyga didelio formato, turinti 364 puslapius, kietuose viršeliuose įrišta, su menišku aplanku, kuriam panaudotas vienas iš Augiaus piešinių. Tekstas, kuris užima apie ketvirtadalį visos knygos, išdėstomas lietuvių ir anglų kalbomis ir susideda iš leidejos žodžio, dail. Telesforo Valiaus straipsnio apie Augių kaip žmogų ir dailininką, dail. Algirdo Kurausko straipsnio apie Augiaus raizinius ir bibliografijos, kurioje sužymėti Augiaus straipsniai periodikoje, parodų katalogai, dailės parodos, Augiaus iliustruotos knygos ir meno kritikų atsiliepimai apie jo kūrybą. Tekstas iliustruotas dailininko piešiniais, paimtais iš jo škiečių knygelės.

Šioje knygoje spausdinami visi žinomi Augiaus raiziniai bei iliustracijos. Čia randasi jo pavieniai raiziniai, jo raizinių ciklai, jo knygų iliustracijos, tušo piešiniai, emblemos, Kalėdų atvirukai, ekslibrisai ir kt., apimančys jo kūrybą nuo 1935 metų iki pat jo mirties. Chronologinė piešinių tvarka leidžia skaitytojui sekti Augiaus karjerą nuo pat jo Kauno Meno Mokyklos dienų, stebint įvairius jo kūrybos periodus bei kitų įtakas. Iki jo išvykimo į Paryžių Augiaus darbuose pastebima didelė lietuvių liaudies grafikos įtaka, ypač technikoje. Bet Paryžiaus laikotarpis, prasidedantis su jo „Malda“, pakeičia jo stilių: jis pasidaro laisvesnis,

daugiau stilizuotas ir originalesnis.

„Žemaičių vestuvės“ ciklas yra, mano nuomone, Augiaus geriausias darbas. Jis jį sukūrė 1937 metais, kaip diplominį darbą dėl „L'ecole National des Beaux Arts“ ir „Conservatoire des Arts“ Paryžiuje. Šis ciklas jam laimėjo premiją 1938 metų tarptautinėje parodoje. Tame cikle, nors ir pastebima šiokia tokia tų laikų Paryžiaus Mokyklos dailininkų įtaka, visgi dvelkia originalumu ir lietuviška dvasia. Tais laikais Paryžiuje buvo labai populiari iliustruoti garsiųjų rašytojų veikalus originaliais metalo ar medžio raiziniais. Braque, Picasso, Matisse, Rouault, Chagallis ir daugelis kitų stengėsi vienas kitą pralenkti šiame darbe. Bet ir Augius neatsiliko. Tuo pačiu laiku Chagallis iliustravo „La Fontaino Pasakėčias“, kurios savo charakteriu ir stiliumi labai primena Augiaus „Vestuves“. Ar Augius pasiskolino ką nors iš Chagallio, sunku pasakyti, bet tiesioginiai ar netiesioginiai ta įtaka pastebima kai kuriuose jo raiziniuose.

Toliau knygoje seka du „Eglės žalčių karalienės“ iliustracijų ciklai. Viena Salomėjos Nėries, antra S. Bačinskaitės. Aš abejoju, ar reikėjo dėti abidvi iliustracijų serijas į šią knygą. Nors abi labai gerai atliktos, tarp jų yra per didelis panašumas. Iliustruodamas Bačinskaitės pasaką, Augius tikriausiai panaudojo pirmosios versijos eskizus ir užtai daugelis raizinių knygoje kartojasi. Būtų užtekę įdėti tikrai Bačinskaitės knygos iliustracijas, kurios, mano nuomone, yra daug geriau atliktos.

Paskutinė knygos dalis susideda iš „Pupos pasakos“ iliustracijų, knygų viršelių, ekslibrisų ir kt. Iš tų keletą buvo galima nedėti. Nors jie ir parodo Augiaus didelį meninį kūrybingumą, jie nėra iš jo geriausių pavyzdžių. O „Pupos pasakos“ iliustracijos nelabai pritinka prie visos knygos grafikinio pobūdžio.

Visuotinai knygą apžvelgiant, galima drąsiai

sakyti, kad tai yra labai didelis įnašas mūsų kultūrai. Galime tikrai didžiuotis, turėdami tokią puikų leidinį mūsų tarpe. Malonu pastebėti, kad šiais laikais, kada viskas bėga nežmoniškai greitu tempu ir materializmas vyrauja virš visų kitų interesų, atsiranda pasišventusių žmonių, kurie, negailėdami laiko nei išlaidų, su-

teikia mums tokias malonias ir brangias kultūrinės staigmenas.

Valentinas Ramonis

Valentinas Ramonis, vienas jaunesniųjų dailininku Čikagoje, domisi ypač grafika. Neseniai „Draugo“ kultūriniame priede buvo atspausdinta jo straipsnių serija apie grafiką.

II VATIKANO SUSIRINKIMO DOKUMENTAI

II VATIKANO SUSIRINKIMO DOKUMENTAI. I dalis, konstitucijos. Vertė prel. Vytautas Balčiūnas ir Anicetas (knygoj klaidingai parašyta: Antanas) Tamošaitis, S. J. Išleido Krikščionis Gyvenime. Kalbą tikrino Vladas Kulbokas. Iliustravo Telesforas Valius. Spaudė Lietuvių Enciklopedijos spaustuvė. 278 psl. Kaina 3.50 dol.

Antrasis Vatikano susirinkimas ir jame padarytieji nutarimai atnešė daug naujos dvasios ir atidarė duris religiniam atsinaujinimui, kuris, kai kuriais kraštiniais atvejais, pasidarė panašus į revoliuciją. Nebūtų dovanotina, jei II Vatikano susirinkimo dokumentai nebūtų buvę išleisti lietuvių kalba. Todėl turėtume būti dėkingi kolektyvui, kuris nepalankiose tremties sąlygose pasiryžo leisti „Krikščionis Gyvenime“ knygų seriją, pradėdamas II Vatikano susirinkimo dokumentais.

Mintis išleisti religinio turinio knygų seriją nėra nauja. Prieš dešimtį metų atskiri kunigai, įvairiose vietose skatino ir puoselėjo tą mintį. 1958 m. Romoje buvo sudaryta komisija, kuri turėjo rūpintis religinės minties knygų lietuvių kalba leidimu. Vėliau, 1963-64 metais, religinės literatūros lietuvių kalba leidimu buvo rūpinamasi Kanadoje ir J.A.V. Tačiau reikėjo II Vatikano susirinkimo naujos dvasios, kad taip ilgai ruošiami planai pradėtų būti vykdomi. Susidarė redakcinio kolektyvo vadovybė, į kurią įėjo prel. dr. Vytautas Balčiūnas, dr. Juozas Girnius, kun. dr. Jonas Gutauskas, kun. Stasys Yla ir kun. dr. Titas Narbutas. Knygų serijos pradžiai jie pasirinko II Vatikano susirinkimo dokumentus.

Knygos įžangoje, kuri yra kartu įžanga visai „Krikščionis Gyvenime“ knygų serijai, rašoma: „II Vatikano susirinkimu Bažnyčia pradėjo naują savo gyvenimo laikotarpį. Jo kreipimasis ne tik į katalikus, bet ir į kitus krikščionis bei kitaip tikinčius ir net visai netikinčius

yra lyg iššūkis visam šio meto pasauliui, bet ypač Katalikų Bažnyčios nariams. Jo nutarimai yra nurodymas visiems mums, kaip gyventi Kristaus Evangelija ir kaip ją skleisti žmogui, savo proto genijumi užkariaujančiam erdves, bet vis labiau pasiklystančiam savo kelyje į Dievą“. „Krikščionis Gyvenime“ knygų serija esanti sutelktinė pastanga atsilipti į tą Bažnyčios vadovų tartą žodį „tapti gyvais Kristaus liudytojais bei jo nešėjais į šių dienų pasaulį“. Šiais žodžiais „Krikščionis Gyvenime“ knygų serijos redaktoriai ir leidėjai išreiškia pasiimtojo uždavinio tikslą ir prasmę.

Į pirmąjį tomą yra sudėti keturi pagrindiniai II Vatikano susirinkimo dokumentai, vadinamieji konstitucijos. Pirmosios dvi konstitucijos vadinamos dogminėmis, nes jos liečia pačius tikėjimo pagrindus. Konstitucija apie Bažnyčią apibrėžia Bažnyčios sąvoką, jos apimtį ir paskirtį, pasauliečių, dvasiškių ir ypatingai vyskupų vaidmenį Bažnyčioje; ypatingai iškelia mintis, kad vyskupų kolegija, kaip pastovus vienas, yra atsakinga už visos Bažnyčios uždavinių vykdymą. Antra dogminė konstitucija yra apie Dieviškąjį Apreiškimą. Čia nurodoma, kas yra Dieviškasis Apreiškimas ir koks yra santykis tarp Šv. Rašto, Tradicijos ir Bažnyčios mokymo. Sekančios dvi konstitucijos yra daugiau praktinio pobūdžio. Konstitucija apie šventąją liturgiją yra skirta liturgijos, t. y. viešojo maldingumo, atnaujinimui. Jos vaisiai jau yra ryškūs ir akivaizdūs kiekvienam katalikui. Ketvirtoji konstitucija — Bažnyčia dabartiniame pasaulyje — vadinama pastoracine konstitucija. Joje nurodomas žmogaus asmens vertingumas, jo tikslas pasaulyje ir nustatomos gairės svarbesnėms ir opesnėms atskiros žmogaus ir visos žmonijos problemoms spręsti.

Kam teko susidurti su Vatikane lotynų kalba išleidžiamais dokumentais, tas žino, kaip yra sunku šimtmečiais nusistovėjusį lotynų kalbos

IŠKARPOS IŠ ANAPUS

Kiek kainuoja gamta?

Kiek kamuoja gamta? Kodėl Lietuvoje baigia išnykti vėžiai? — klausia "Švyturys" (1967, Nr. 14). Neefektingai vykdoma nuodinių pramonės atliekų kontrolė, beatodairiška melioracija ir neatsargus chemikalų vartojimas žemės ūkyje neša žalą Lietuvos žmonėms ir gamtai. Visoje eilėje upių ir ežerų, pramonės atliekoms užnuodinus vandenį, išnyko žuvis, vėžiai ir augmenija. Metai iš metų pastebimas bičių nykimas. Melioracijos pasėkoje pradėjo nykti kai kurių vandenį mėgstančių paukščių rūšys. Neapdairiai ir bereikalingai nusausinus eilę mažesnių ežerų ėmė keistis gamtos vaizdas.

Žemiau perspausdiname "Švyturio" žurnalui atsiųstą laišką ir kelis specialistų komentarus tuo klausimu.

Dažnai važinėju po kolūkius, susitinku su žemdirbiais, žvejais, medžiotojais. Tenka išgirsti visokių kalbų: — Jeigu ne tie chemikalai, kuriais nupurškė laukus, paežerį ir dabar vėžiatume, — šneka vyrai — O kiek čia vėžių buvo!

— Kad juos kur galas, tuos chemikalus. Viskas mano bites išnuodijo, — skundžiasi senas bitininkas. — Pasiskundžiau kolūkio pirminin-

kui, o jis numojo ranka ir atrėžė, girdi, nekvaršink galvos su savo bitėmis. Duona jam, girdi, reikia rūpintis, o ne bitėmis.

Senas kursėnietis papasakojo, kad daug stirnų, šernų pernai krito po to, kai dobilai buvo apipurkšti heksachloranu. Dobilai gražiai žaliavo, grakštuolės stirnos atėjo pasmaguriauti jais ir krito viena po kitos. O kiškučiai, sako, styksėję lyg girti. Vėliau ir jie nugaišo...

Skačiau, kad kai kuriose užsienio šalyse, siekiant didelių derlių, atsisakoma chemikalų. Su dideliais kenkėjais ten dažniausiai kovoja biologiniu būdu. Kalbama, kad mūsų žemės

stilių paversti į gyvą, modernią kalbą. Šios knygos vertėjai tą uždavinį atliko, lyginant su ankstesnėmis pastangomis, gana neblogai. Bendrai imant, knyga paruošta kruopščiai ir rūpestingai. Atrodo, buvo stengiamasi pateikti ne tiksliai gerą vertimą, bet ir išviršiniai knygą padaryti patrauklią. Žalsvi, kieti, drobiniai viršeliai, popieriaus ir raidžių šrifto parinkimas įrodo, kad tos pastangos buvo neveltui. Anksčiau nebuvo įprasta, kad panašaus turinio knygos būtų dailininko iliustruojamos. Kiekvienos konstitucijos titulinis puslapis yra iliustruotas dailininko Telesforo Valiaus simboliniais abstraktais, kurie pakelia knygos estetinę vertę. Kai kam gal tai atrodo, lyg knyga būtų nuvertinta nuo rimtų dokumentų rinkinio iki dailiosios literatūros žanro. Bet tai skonio ir papročio dalykas.

Kalbėti apie korektūros klaidas, kurių knygoje labai nedaug, gal nebūtų reikalo. Tačiau viena klaida šaukiasi būti paminima. Būtent, paties vertėjo vardo pakeitimas. Mums yra žinomas Anicetas Tamošaitis, S. J. Jis dėl nelai-

mingo neapsižiūrėjimo pavadintas Antanu. Už įdėtą vertimo darbą jam bent tiek priklauso — įrašyti jo tikrą vardą.

Galėtų kilti klausimas, ar nevertėjo visus II Vatikano susirinkimo dokumentus išleisti vienoje knygoje. Taip yra padaryta kitų kalbų leidiniuose. Būtų daug patogiau naudotis viena knyga, kurios gale būtų dalykinė rodyklė. Atrodo, kad padalinimą į kelias knygas nulėmė "Krikščionis Gyvenime" serijinė sistema. Dėl to rodyklės teks ieškoti II Vatikano dokumentų paskutiniame tome, kuris bus, berods, trečiasis.

II Vatikano susirinkimo dokumentai dėl savo specifiniai teologinio turinio vargu ar bus įkandami plačiosioms lietuvių masėms. O ir inteligentui pasauliečiui būtų labiau patarnaujama, jei kiekvienai konstitucijai būtų buvusi parašyta įžanga, kurioje paprastai ir sistemingai būtų iškeliamos pagrindinės atskiros konstitucijos mintys, surišant jas su kasdieniško, konkretaus gyvenimo realybe.

Kun. Vytautas Zakaras

ūkis bus dar labiau chemizuotas. Tad koks tolimesnis likimas ištiks mūsų žaliuosius namus? Prie šio laiško pridedu nuotrauką, kurią padariau Spindžio ežero pakrantėje.

M. Ramanauskaitė (Vilniaus klinikinės ligoninės skyriaus vedėja, medicinos mokslų kandidatė): Mano manymu, netvarkos yra labai daug. Juk pačių nuodingųjų chemikalų rekomenduojama daugiau kaip pusantro šimto. Vienam kolūky naudojami vieni, kitam — kiti. Jų pavadinimai netelpa galvoje. Net specialistai apie tas medžiagas blogai informuoti. Be to, nėra rimtos kontrolės, kaip vykdomos augalų apsaugos priemonės. Taip dirbdami, galime susilaukti pačių netikėčiausių siurprizų. Mūsų žemdirbiai mažai ką žino apie tas medžiagas, kurias naudoja.

A. Stancevičius (Žemės ūkio Akademijos žemdirbystės katedros vedėjas, docentas): Kartais mane ima pyktis. Mes, miestiečiai, kurie gyvename mažiausiai chemikalais apnuodytoje zonoje, keliame didžiausią triukšmą ir kaltiname kaimo žmones, kad šie nežino augalų apdorojimo nuodingomis medžiagomis terminų, barsto ne tą, barsto ne taip. O mano galva, viską reikia pradėti nuo miesto. Pirmiausia kalta pramonė. Herbicidai ir nuodingosios medžiagos išleidžiamos neišfasuotos. Sakom, griežtai laikytis dozių, sverkit kaip vaistinė, o žemdirbys neturi tikslų svarstyklių. Kodėl chemikalų gamintojai negali savo produktu suskirstyti hektarinėm ar dar mažesnėm dozėm?

P. Zajančkauskas (Zoologijos ir parazitologijos instituto direktorius, biologijos mokslų kandidatas): Latviai atsisakė naudoti chloroorganinius junginius. Tos medžiagos žudo ne tik žalingus, bet ir naudingus vabzdžius, ardo gamtoje nusistovėjusią pusiausvyrą... Bites jau tiriamo. Tų tyrimų pradžia rodo, kad vis dėlto ir herbicidai bitėms žalingi. Bitės praranda orientaciją. Iš lauko, apipurkšto herbicidais, į savo avilį grįžta tik 12-14 procentų bičių. Kitos tampa bitėmis benamėmis.

J. Šeštokas (Zoologijos ir parazitologijos instituto vyresnysis inžinierius-konstruktorius): Gelminauskas (laiško autorius — M.B.), susirūpinęs rašo, kad žuvo vėžiai. Iš tiesų jų kasmet sugaudavome vis mažiau. 1962 metais — 170 centnerių, 1963 — 148, 1964 — 101, 1965 — 58, 1966 tik 32 centnerius, o 1924-1929 metais buvo sugaunama po 600 centnerių kasmet. Šiemet vėžių visai neeksportuojame.

Pirmutinis vėžių ir visų žuvų priešas yra vandens teršimas. Vėžiai praranda maisto atsargas, užterštuose vandenyse atsiranda infekcinių ligų, cheminės medžiagos susilpnina vė-

žių organizmą. Daug vandens gyvūnų žūva, kaip į upes ir ežerus patenka amoniakinis vanduo, amonio salietra, DDT, heksachloranas. Kitas vėžių priešas — melioracija.

A. Grigalauskienė ("Lietuvos žemės ūkio technika" susivienijimo chemizavimo valdybos viršininko pavaduotoja): Grubiai šnekančią, iškyla lyg kokia dilema: ar sėdėti be duonos, ar valgyti maistą, užnuodytą chemikalais, gyventi be bičių, be vėžių. Apie tai nekalbėtume, jei būtų daugiau tvarkos visame chemijos ūkyje: ir gamyboje, ir vartojime. Reikia mažinti nuodingųjų medžiagų asortimentą, reikia sandėlių, reikia specialistų. Būtina turėti aparatūrą, kuria greitai būtų galima nustatyti, kokių chemikalų ir kiek augaluose, dirvoje, produktuose.

Įdomu, kad JAV iš 70 milijonų dolerių, skirtų 1967 m. augalų apsaugos darbų tyrimams, 79 procentai skirti ne cheminių kovos metodų sukūrimui. Lenkijoje daug ūkių įsisavina grynai biologines kovos priemones.

Vis didesniems pramonės kompleksams vystantis Lietuvoje, efektinga kenksmingų pramonės procesų atliekų kontrolė, t. y. efektingas dūmų ir chemikalais užteršto nuleidžiamo vandens filtravimas, darosi vis aktualesnis. Gamtos apsaugos komitetas, atrodo, neturi pakankamai galios ir priemonių sukontroliuoti nesąžiningus ir vien tik pelno bežiūrinius fabrikų ir gamyklų direktorius. Bet problema yra kur kas didesnė ir gilesnė, negu paskirų įmonių ar kolūkių vadovų neatsakingumas. Pirmoje vietoje yra atsakingi valstybinio masto ideologiniai planuotojai, kurie patvirtina efektingų filtravimo priemonių (mašinų, personalo ir kt.) neturinčių pramoninių įmonių konstrukciją. Lietuvoje rūpestį kelia arti Jurbarko rengiama didžiulė naftos apdirbimo įmonė. Jei šis pramoninis kompleksas neturės reikiamos dūmų ir vandens filtravimo sistemos, Nemunas žemiau Jurbarko ir Kuršių marios taps "Mirties jūra" ir žymiai nuken-tės Lietuvos miškai ir augmenija.

Lietuviai grafikai užsienyje

Ruduo Paryžiuje — parodų metas. Kas antri metai viename Paryžiaus parodų salone savo darbus eksponuoja jaunieji pasaulio dailininkai. Šiemetinėje parodoje paryžiečiai išvys ir lietuvių dailininko Rimtauto Gibavičiaus grafikos darbus "Lietuvaitė", "Vilnius", "Motina".

Kvietimą iš Lenkijos suruošti savo darbų parodą ir atsilankyti joje gavo dailininkas Stasys Krasauskas. Jo grafikos darbų paroda Len-

kijos Liaudies Respublikoje numatoma surengti lapkričio mėnesi.

Prieš porą metų Vilniuje viešėjo Magdeburgo dailininkai. Tąsyk jie susipažino su mūsų dailininkais ir jų darbais, susidomėjo lietuvių grafika. Dabar Magdeburgo dailės ratelio kvietimu viešnagėn į VDR (Rytų Vokietiją — M.B.) ruošiasi išvykti mūsų grafikai J. Kuzminskis, V. Kalinauskas, B. Žilytė, S. Krasauskas, E. Jurėnas, S. Valiuvienė. Vokiečių dailininkų prašymu, jie vežasi ir savo darbus ("Tiesa", 1967, 202 nr.).

Režisoriaus idėjos

Lietuvos spaudoje plačiai paminėta už Lietuvos ribų pagarsėjusio aktorius-režisoriaus Juozo Miltinio 60 metų sukaktis. Sukaktuvininkas — viena iš spalvingiausių ir intelektualiausių asmenybių Lietuvoje. Spausdiname keletą J. Miltinio pasisakymų apie teatrą iš "Kultūros barų" (1967, Nr. 8).

Tik tas teatras yra teatras tikrąja žodžio prasme, kuris aprėpia ir sprendžia esminius dvasinius konfliktus, susijusius su savęs pažinimu ir gyvenimo prasmės ieškojimu. Jis veikia ne informuojančiai, ne instruotuojančiai, bet įsiliedamas, užkrėsdamas. Aš turiu galvoje ne buitinio stiliaus ir ne utilitarinio, o poetinio stiliaus ir filosofinio turinio, giliai gyvenimišką teatrą. Jis it gyvas šaltinio vanduo, — gimęs iš gamtos, malšins smalsumo ir paslapčių troškulį. Ir bus atrama žmogui, palinkusiam ieškoti savęs.

Šiuolaikinį teatro meną gal tikėtų pavadinti fantastinio ir psichologinio realizmo susitelkimu — sintetiniu realizmu, nes jis privalo suimti, susintetinti visą sąmoningąją ir sąmoningąją žmogaus minčių telkinį ir kurti spektaklius, išsiskverbiančius į aukščiausią civilizacijos visuomenės dvasios problematiką. Žmogus yra visada ištroškęs sužinoti, patirti ir suprasti daugiau, nors ir bijo ar net kovoja prieš pažinimo rezultatus. Bet jis atgal nebeis, jis eis tik pirmyn per visas kliūtis ir tragedijas; nuo medžio nuskintas pažinimo vaisius atgal į medį nebegrįš.

Mano švenčiausias neliečiamumas — AKTORIUS, kas jis bebūtų — Šekspyras ar kas kitas. Kai Imu statyti kurio nors autoriaus kūrį nors pjesę, nebeturiu jokių abejonių, kad jis tikrai padarė visa taip, kaip reikėjo, ir tai, ką reikėjo; būtent, tik dėl to aš jį imu statyti. Man tiesiog nėra reikalo ir neįdomu ką nors keisti (aš turiu galvoje tik dialogų tekstą. Visam kitam naudojuos licentia poetica). Nūdieniško klausimas man susiformuoja labai

paprastai suspension of disbelief (netikėjimo nutraukimo) kriterijumi.

AKTORIUS — tai tas ypatingas žmogus, kuris scenoje yra kartu ir kūrėjas, ir kūrinys. Maniškai, aktorius turi būti žmogus su poliari-nėmis priešingybėmis savo viduje, su jautria ir aktyvia sąmone, sąmone ir supersąmone. Psichologijos dalykuose jis turėtų nusimanyti ypač, par excellence, sirgti tik klostrofobija, t. y. uždaros patalpos baime, susigaudyti raganų, šamanų, magų, psichiatrų įtaigos technikoje, mokėti nepriekaištingai kalbėti ir neišlavintu balsu, būti šiokiu tokiu akrobatu, mokėti fechtuotis, šokti, groti nors vienu instrumentu, susigaudyti dialektikoje, nebūti profanu istorijoje, geografijoje, meno istorijoje, gamtos moksluose, mokėti, jei daugiau neįmanoma, bent porą svetimų kalbų (ne dėl to, kad kažkas pasakė, jog, kiek kalbų moki, tiek kartu esi žmogus, bet dėl to, kad svetimų kalbų mokėjimas pagelbsti ir savosios didesniai supratimui), jausti pašaukimą ir turėti talentą. Aišku, tokių aktorių mažai. Na, bet šiek tiek yra.

Dramaturgas turi rašyti tik tada, kai jaučia turįs ką esminio ir prasmingo pasakyti apie žmogų ir gyvenimą, o ne šiaip sau, dėl idomumo, įvairumo ar dėl to, kad apsimoka. Kiekviena pjesė turi būti kažkoks sielos šauksmas, būtinybė pasakyti. Arba kai juokas širdį drasko, kai negali išsitverti nesikvatojus... Tada greit griebk plunksną ir rašyk komediją. Bet dėlėti žodžius ant popieriaus, juos neprasmingai vartioti ir stumdyti nevertėtų. Tegul jie ramiai sau guli žodyne. Tai ne profesija, ne amatas, tai būtinumas.

Ar patogiau gyventojams?

Siūlai, sagos, muilas, adatos, batams tepalas... Vis tai tokie dalykai, kurių kartais prireikia labai netikėtai ir nelauktai. Blogiausia, kad dažniausiai jų prireikia labai skubiai.

Prieš porą metų Vilniuje, Antakalnio gatvėje, veikė keletas nedidelių kioskų, kuriuos visa tai be didelio vargo galėjai įsigyti. Bet paskiau gatvės gale buvo atidaryta pramoninių prekių parduotuvė, ir visi kioskai išnyko. Net ir tie, kurie buvo labai toli nuo jos...

Mes suprantame. Prekybininkams taip patogiau, kai viskas vietoje, viskas centralizuota. Bet ar patogiau šitaip gyventojams? Taisydami vienur, mes prarandame daug brangaus laiko kitur. Argi žmogaus laikas, prarastas važiuojant ieškoti siūlų ar adatos, ne mažiau brangus! Pagalvokime ("Tiesa", 1967 rugpjūčio 4 d.)

Paruošė Mindaugas Banėnas

KRIKŠČIONIŲ PAVILJONAS

“Laiškų Lietuviams” red. K. Trimakas gyvai aprašo įspūdžius iš EXPO 67 Krikščionių paviljono (“L. L.”, liepa-rugp.)... K. Trimakas mini: “tokie kaip Hitleris ir Musolinis galvojo: Aš — Dievas!...” Visai aišku, Krikščionių paviljonas šališkai numylėjo Staliną, kuris daug pirmiau ir didesniu mastu ėmė žudyti žmones ir siekė apvaldyti pasaulį... Jei Krikšč. paviljonas taip šališkai (iš baimės, ar gal simpatizavimo komunizmui?) užmerkė akis į Stalino žiaurības, tai keista, kad red. Trimakas irgi pasidavė tam siauram požiūriui, svarstant apie dabarties pasaulio blogybes — greta Hitlerio ir Musolinio, kurių darbai jau nuėjo praeitin ir šiandien neturi įtakos, nepasigedo Stalino su vis baisėjančia komunizmo įtaka pasaulyje.

Gaivainis, "Laisvojoj Lietuvoj"

Kalbant apie vieną dalyką, galima suminėti viską, ką tik apie jį galvoji, bet galima irgi apie jį kalbėti tik vienu pasirinktu požiūriu. Pasirinkusiam kalbėti apie dalyką vienu požiūriu, žinoma, tenka nutylėti daugeli šiaip žinomų ar pastebėtų tiesų.

Abejoju p. Galvainio atidumu skaitant mano straipsnį, nes kito asmens žodžius apie Hitlerį ir Musolinį priskiria man. Atidžiau perskaičius, nesunku pastebėti, kad svarsčiau viena — stengiausi suprasti ir paaiškinti paties Krikščionių paviljono skelbiamą religinę idėją. Todėl žiūrėjau ne į tai, ką jis išleido, bet ką jis išreiškė, o jis siekė ne kitiems išmetinėti, bet budinti pačių krikščionių sąžinę.

Kęstutis Trimakas, S. J.

KUNIGŲ VEDYBOS

“L. L.” — jūs beveik grąsinate mus su kunigu vedybomis. Baisu.

Visa Bažnyčia šaukia, kad žmonės turi auko-

tis, melstis, nes pasaulis blogėja, o štai kunigai sau palengvinimus svarsto. Keista. Jei jie negali aukotis, kodėl iš žmonių reikalaujama?

Kitas dalykas. Dabar kasdien gaunama pluoštai prašymų aukų: duok, duok ir duok... Kas bus, kai mums reikės ir kunigienes išlaikyti?

O. D.

Pirma, "L. L." negrasino, o tik aiškino, atsakydami į klausimą. Antra, vedybos nėra palengvinimas, bet auka ir našta. Trečia, vedę kunigai patys užsidirbs. — Red.

Po antrojo visuotinio Vatikano susirinkimo išorėje ir viduje daug kas pasikeitė, keičiasi ir keisis, pačioje katalikų Bažnyčioje... Šių dienų dėmesio centre pasilieka patys kunigai... Ar kiekviena ir visada žmona katalikų kunigui kliudytų savas pareigas kuo geriausiai atlikti? Ar dviejų sakramentų — kunigystės ir moterystės tas pats asmuo niekuomet negalėtų priimti? Tokius klausimus stato jėzuitas, tėvas Kęstutis Trimakas paskutiniame Laiškai Lietuviams numeryje. Reikėtų su juo sutikti, kad visuotinio atsakymo į šį klausimą negalima būtų surasti. Kunigo darbo pasekmė, autorius teisingai pastebi, priklauso nuo jo paties vadinio nusistatymo, nuo jo sugebėjimo pilnai ar dalinai pasišvęsti savam pašaukimui.

J. Geležinis "Laisvojoj Lietuvoj", X. 12.

RUGSĖJO NUMERIS

1967 m. rugsėjo mėn., Nr. 8 . . Šviežias ir daug kuo naujas Stasio Ylos straipsnis “Situacinė mūsų savijauta” (žvilgsnis į visuomeninius reiškinius)... Ypač į akis krinta pokalbis su Paryžiuje gyvenančiu mūsų dailininku Pranu Gailium. Duodama net dešimt puslapių jo grafikos ciklui, pavadinta “La Suite Lithuanienne”. Ji yra tikra numerio puošmena... Įdomūs ir įprastiniai apžvalgų skyriai.

Draugas, X. 14

TO SIR, WITH LOVE

“To Sir, With Love” filmas savo tematika persikelia į Anglijos didmiesčio neturtingo kvartalo gimnazijos aplinką. Metamas žvilgsnis į mokinius, mokytojus ir pačią gyvenimo būdą, kurį juos supa ir dominuoja. Šie mokiniai nelabai kuo skiriasi nuo panašiose situacijose esančių amerikiečių mokinių, pavaizduotų jau kiek anksčiau filmo ekrane, kaip, pavyzdžiui, “The Blackboard Jungle”.

“To Sir, With Love”, nors ir perdėtai sentimentalus, žiūrovui palieka kažką mielo ir teigiamo. Čia tiesioginiai parodomas idealas juoduko mokytojo (Sidney Poitier) asmenyje, kar-tais ir nenorom priverčias patį veiklą persilaužti ir net įveikti nepalankios aplinkos realybę. Filmas gal ir būtų palūžęs tokio per greito vystymo eigoje, jei Sidney Poitier nebūtų sugebėjęs taip giliai įsijausti į jo vaizduojamojo mokytojo idealą ir savo puikiai vaidyba rišti visą veiklą.

Ironiška, kad Sidney Poitier parodomas kaip inžinierius, o ne kaip koks patyręs mokytojas. Jis imigrantas, Anglijon atvykęs iš Pietų Amerikos salynų, kiek laiko pagyvenęs Kalifornijoje ir dabar čia ieško sau laimės. Mokytojavimo darbą jis pasiima tik laikinai, tol kol susiras tinkamą vietą inžinerijos srityje. Jam paskiriama vesti abiturientų klasė, kurios visi kiti mokytojai kratosi, nes ji nesuvaldoma.

Pradžioje šiam naujam mokytojui nesiseka. Jo mokiniai nieko nemoka ir net neturi jokio noro mokytis. Visos pastangos rimtam darbui ir disciplinai mokinių paverčiamos juokais. Tai priveda mokytoją prie desperacijos. Vieną dieną, klasės išvestas iš kantrybės, jis gimnazistus smarkiai išbara ir, atvėręs jiems akis į jų laukiamą ateitį, juos lyg kiek sukrečia. Tada jis išmeta visas knygas ir paklausia jų pačių, ką jie norėtų klasėje daryti ir apie ką mokytis. Mokiniai pamažu pradeda reaguoti į tokį jo pasiūlymą ir pirmą kartą klasėje užvedamos rim-

tesnės diskusijos. Po truputį jie išmoksta mandagumo, higienos, namų ruošos, estetikos — bendrai, pirmą kartą jiems atskleidžiama platesnė gyvenimo pažiūra, ko jie iki šiol savo siaurojo aplinkoj nebuvo patyrę. Kas svarbiausia, juose pabunda pagarba sau ir kitiems. Klasė išmoksta savo mokytoją vadinti “Sir”, kas jau seniai nebuvo girdėta tos gimnazijos pastate.

Mokytojas dar sustiprina mokiniu pasitikėjimą, kai suteikia jiems iki šiol neturėtų privilegijų, kaip, pavyzdžiui, išvykas į miesto meno muziejų. Joks mokytojas prieš tai nedrįso apsiimti tokios didelės atsakomybės už šiuos mokinius. Žinoma, skaitantis su realybe, veikalas neprileidžia, kad šie stebuklingi pasikeitimai jaunuoliuose ivyko be komplikacijų ir atkritimų; filme parodoma, kaip kai kurie mokiniai spiriasi mokytojo įtakai iš paskutiniųjų ir net kursto kitus jam nepasiduoti.

Rasinė problema, juoduko mokytojo baltųjų mokykloje, nebuvo filme išryškinta, bet su šiuo faktu mokytojas turėjo kasdien skaitytis ir atsargiai žengti, kad neiškeltų bereikalingų problemų jau ir taip jautrioje ir nepastovioje padėtyje.

Mokslo metams baigiantis jis jau buvo tiek paveikęs tuos “neįmanomus” jaunuolius, kad jie jo ne tik mielai klausė, bet ir, reikalui esant, ateidavo su juo pasitarti. Per mokslo užbaigimo šokių mokiniai parodo jam savo padėką pačiu specialiai sukurta daina ir dovanėle. Mokytojas, sujaudintas nelauktu savo mokinių įvertinimu, vienas pasitraukia į klasės kambarį, kuriame suplėšo ką tik gautą laišką, siūlantį jam ilgai lauktos inžinerijos darbą. Tuo tarpu i klasę triukšmingai įbėgę keli sekančiu metų abiturientai savo šiurkštumu sugrąžina ji į realybę, bet jis pasiryžta dar ir tuos išmokyti...

Filmas spalvotas, techniškai neblogai paruoštas, bet, kas svarbiausia, maloniai nuteikiantis. Tinka visiems suaugusiems ir jaunuoliams.

ARABESQUE

“Arabesque” filmas — tai lengvo pobūdžio intriga, kurioje archeologijos profesorius (Gregory Peck) netikėtai įveliamas į šnipų tinklą, susijusį su arabų žemės turtų išnaudojimu. Profesorius pagrobiamas ir nuvežamas pas turtuolį, kuris bijo prarasti Arabijoje laikomus savo turtus ir yra labai susidomėjęs vieno hieroglifo iššifravimu. Tame hieroglife, atrodo, glūdi svarbi paslaptis, nes tuoj paaiškėja, kad jo ieško net kelios atskiros suinteresuotų žmonių grupės.

Turtuolio kompanijonė (Sophia Loren) stengiasi asmeniškai išgauti tą hieroglifo paslaptį. Per ją profesorius patenka dar ir į kitą šnipų grupę, kurie, desperatiškai nusiteikę, mėgina išgauti tą hieroglifą. Padėtis pasidaro labai komplikuota, bet nenuobodi, nes veiksmas vystosi ir keičiasi taip greitai, kad vos spėjama susigaudyti, kuris kurį kuriuo momentu veja.

Idomu dar ir tai, kad Gregory Peck nevaidina kokį nepaprastą herojų, kaip kad esam pratę matyti “James Bond” ar panašiose serijose, bet tik normalų žmogų, gal net ką tai priešingo herojui — jis nėra patyręs tokiuose dalykuose ir mielai būtų paliktas ramybėje. Sophia Loren paivairina filmą savo gaivumu ir nešiojamais gražiais drabužiais. Bet labiausiai filmas ypatingas gerai panaudota ir įdomia fotografija. Ypač tai ryšku scenoje, kur Sophia Loren ir Gregory Peck bėga nuo besivejančių agentų ir pataiko į miesto zoologijos sodą (veiksmas vyksta Londone). Čia filmavimas žavus, nes laukiniai ir ypač plėšrūs žvėrys filmuojami šalia besislapstančios poros ir jų brauningą nešino persekiojo. Labai efektingai perduodama persekiojamųjų panika ir persekiojo atviras, žiaurus nusistatymas žudyti. Kitoje scenoje Gregory Peck, apsvaigintas vaisiais, išmetamas iš automobilio į judrų greitkelį. Čia fotografija puikiai ir net žaismingai panaudota, nes judėjimas matomas apsvaiginto Gregory Peck akimis tiesiog psichadilinių formų pavidale.

Filmas grynai pramoginis, bet neblogas pamatyti. Tinka suaugusiems ir subrendusiems jaunuoliams.

Dalė Koklytė-Lukienė

FILMUS SUGLAUSTAI VERTINANT

THOROUGHLY MODERN MILLIE. Julie Andrews čia puikiai pasirodo kaip jauna mažo miestelio auklėtinė atvykusi į 1922 m. modernų Niujorko miestą. Ji dirba kaip stenografė ir tikisi ištekti už savo viršininko, bet įsimyli į

paprastą raštininką Jimmy (James Fox), kuris ją ir laimi. Antroji filmo pusė kiek ištęsta su keliom neskoningom scenom, bet bendrai paėmus, šis spalvotas filmas gana pramogingas. Tinka visiems, gal tik ne vaikams žemiau 10 m.

THOSE FANTASTIC FLYING FOOLS. Šis senoviško stiliaus mokslinių nuotykių filmas grindžiamas Jules Vernes apysaka. Buri įves vaidina P. T. Barnum, kuris, skolininkų priverstas, palieka Ameriką ir keliauja Anglijon su savo garsiu liliputu General Tom Thumb. Pakeliui, netyčia pakliuvęs į slaptą mokslininkų susirinkimą, sužino, jog vokietis mokslininkas (Gert Frobe) išrado naują sprogstamą medžiagą. Ši žinia sukelia jame idėją pastatyti raketą į mėnulį. Jauno mokslininko išradėjo (Troy Donahue) padedamas, Barnum pradeda šią įdomią idėją vykdyti. Šis spalvotas filmas tinka visiems.

THREE BITES OF THE APPLE. Šioji romantiška komedija, pretenduojanti į modernią Adomo ir Ievos versiją, yra gana monotoniška, nors dalinai ją išgelbsti spalvoti gražūs Europos gamtovaizdžiai. Vidutinio lygio ir tinka tik suaugusiems.

THUNDER ALLEY. Beprasmiškas filmas apie automobilių lenktynes, priede dar mėginąs būti sensacingas. Menko lygio ir visai netinkantis jaunuoliams nei vaikams.

TIME LOST AND TIME REMEMBERED. Lyriškas anglų gamybos filmas, kuriame nelaiminga žmona (Sarah Miles) mėgina atnaujinti ryšius su žmogumi, kurį anksčiau mylėjo. Filme kontrastais įdomiai pavaizduojamas kaimo gyvenimas ir miesto dirbtinumas. Filmas labai geras suaugusiems ir subrendusiems jaunuoliams, bet netinka vaikams.

TO BE A CROOK. Prancūzų filmas apie penkis vyrus ir kurčią-nebylę mergaitę, kurie ruošiasi tapti vagimis. Filmas, nors režisuotas prityrusio Claude Lelouch, atrodo daugiau kaip mėgėjo darbas. Paraštės anglų kalba. Visai netinkantis vaikams.

TO KILL A MOCKING BIRD. Šis filmas, pagal gerai žinomą romaną, atvaizduoja gyvenimą mažame JAV pietų miestelyje depresijos 1930 metais. Ilgoka teismo scena, kurioje Atticus (Gregory Peck) gina negra, apkaltintą baltos mergaitės užpuolimu, ir dar kelios žiaurios scenos gali išgąsdinti mažesnius vaikus. Filmas ypač puikus suaugusiems ir jaunuoliams, bet naudingas ir paaugusiems vaikams.

**RAŠINIO
KONKURSAS
APIE
PERMAINAS
BAŽNYČIOJ**

Antrasis Vatikano susirinkimas pravėrė Bažnyčios duris visokioms permainoms, kurios vienus džiugina, kitus sukrečia. „Laiškų Lietuviams“ redakcija nori suteikti progą visiems pasisakyti, kaip tos permainos juos paveikia. Todėl skelbia rašinio konkursą tema „Kaip vertinu tai, kas šiais laikais dedasi Bažnyčioj“. Vertinant atsiųstuosius rašinius bus atsižvelgiama į jų faktiškumą bei asmeninį nusistatymą.

Rašinys (straipsnis, beletristinis vaizdelis ir kt.) turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir išsiųstas kartu su atskirame vokelyje įdėta tikraja autoriaus pavarde bei adresu „Laiškų Lietuviams“ redakcijai, 2345 W. 56th St., Chicago, 111. 60636. U.S.A. Konkurso terminas — 1968 m. vasario 1 d. (pašto antspaudu data). Atsiųsti rašiniai tampa žurnalo nuosavybe ir gali būti jame spausdinami. Skiriamos trys premijos: I — 100 dol., II — 50 dol. ir III — 25 dol. Jury komisijos sąstatas bus paskelbtas vėliau.

**KONKURSAS
JAUNIMUI**

Įdomu žinoti, ką gi mūsų jaunimas galvoja apie permainas Bažnyčioje. Verta ir jiems patiems apie tai pasvarstyti. Todėl ta pačia tema (žr. pranešimą aukščiau) skelbiamas rašinio konkursas jaunimui, ne vyresniam kaip 20 metų amžiaus. Skiriamos dvi premijos: I — 50 dol. ir II — 25 dol.

**ANKETA
APIE
LAIŠKUS
LIETUVIAMS**

Baigdami 1967 metus, prašome skaitytojų pasisakyti apie „Laiškus Lietuviams“. Laukiame ir teigiamų, ir neigiamų žurnalo savybių iškelimo. Teigiamas įvertinimas kelia entuziazmą, o iš nuoširdžios kritikos galima pasimokyti. Pageidautume, kad būtų pasisakyta sekančiais klausimais:

1. Kokia, Jūsų nuomone, yra „Laiškų Lietuviams“ paskirtis?
2. Ar „L. L.“ atlieka tą paskirtį?
3. Ką „L. L.“ vertinate?
4. Kas žurnale taisytina?
5. Ko pageidautumėte? Kokių temų nagrinėjimo?
6. Ar Jums patinka, kad kai kuriuose žurnalo numeriuose (nors ne ištiesai) yra plačiau rašoma viena kuria nors aktualia tema (pvz. balandžio nr. apie vaizdo kultūrą, birželio nr. apie laisvalaikį)?
7. Kurie žurnalo skyriai Jūsų labiausiai mėgiami?
8. Kaip vertinate „Gyvenimui tekant“ skyrių, ten minimų įvykių atranką bei komentavimą?
9. Kaip vertinate naująją spaudos citatų bei straipsnių santraukų skyrių (žr. šio „L. L.“ nr. 406-409 psl.)?
10. Ar norėtumėte, kad žurnale būtų spausdinama daugiau grynai religinių straipsnių?
11. Ar „L. L.“ neturėtų surimtėti (žr. „Laiškų“ draugo laišką „Skaitytojo žody“, 1967 balandžio nr., 176 psl.)?
12. Koks, Jūsų nuomone, yra žurnalo meninis apipavidalinimas? Ko pageidautumėte?

**ADMINISTRACIJA
PRANEŠA**

Skaitytojų patogumui „L. L.“ administracija laikosi tokios tvarkos: skaitytojams žurnalo prenumerata pratęsiamą automatiškai, nebent jie iš anksto praneša administracijai žurnalo nebesiuntinėti arba jį siuntinėti tik 1967 m. Už 1967 (ir ankstyvesniųjų) metų prenumeratą dar neužmokėję skaitytojai prašomi atsilyginti.

IKARO SONATA ANGLŲ KALBA	Manyland Books leidykla leidžia anglų kalba J. Gliaudos romaną "Ikaro Sonatą" (vert. prof. R. Sealey), kuriame vaizduojamas genialusis lietuvių dailininkas Čiurlionis. Tai knyga, pavadinta "retu paukščiu" (dr. P. Celiešius) ir įrikiuota į devynių geriausių dviejų tremties dekadų bėgyje pasirodžiusių romanų tarpą (dr. K. Keblys). "Ikaro Sonatos išleidimas būtų vienas iš maloniausių įvykių, nes ši knyga įdomi kaip meno kūrinys ir drauge kaip paminklas mūsų genijui pagerbti" (St. Zobarskas). Leidinys bus patrauklus, su kietais viršeliais, su įvadu ir su Čiurlionio kūrinių atvaizdais. Egz. kaina — 5 dol. Puiki dovana angliškai kalbantiems. Iš anksto užsisakyti galima: J. Gliuda, 1304 Maltman Ave., Los Angeles, Calif. 90026.	
PADĖKA	"L. L." leidėjai Tėvai Jėzuitai yra dėkingi visiems, kurie parėmė žurnalo leidimą finansine auka. Po 2 dol. aukojo E. Geštautas, J. Bildušas, R. Pranokus, F. Valinskas, L. Kerulis, S. Kuraitis, V. Gussaras, A. Budreckas, J. Kasparaitis, K. Jonaitis, A. Paulius, V. Blazaitis, V. Krasauskas, J. Stankus, B. Macianskas, R. Korzonas, A. Armalis, O. Kasperkis, M. Noreika, P. Dirda, D. Orentaitė, K. Gaudis, V. Kubilius, E. Praninskas, P. Jasiulaitis, A. Misells. E. Pagirys, A. Dagys, S. Bacevičius, R. Mozoliauskas (visi iš Čikagos); M. Ambrozaitis (Ind.), J. Bakšys, K. Rusinas, L. Murauskienė, V. Knyvaitė (visi iš Toronto); K. Matulionis (Cleveland), J. Leiberis, E. Vaišvilienė (abu iš Conn.); B. Lukas (III.), E. Jurevičiūtė (N. J.), V. Udrys (Detroit), A. Pavasaris, E. Venckūnas (abu iš Calif.); P. Mikalauskas (Omaha), L. Lendraitis (Boston) ir L. Remeikis (Kanada).	
STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION	"Laiškai Lietuviams" ("Letters to Lithuanians") is published monthly except July and August, when bi-monthly. Its publishers and owners are the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., a non-profit religious society approved by the Roman Catholic Church. The editor is Kęstutis A. Trimakas, S. J. The managing editor is Petras Kleintotas, S. J. The offices of editors, publishers, and management are located at 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. In the preceding 12 months "Laiškai Lietuviams" averaged a press run of 4209 copies each issue (single issue nearest to filing date, 3875 copies) of which 3650 (3656) were distributed to paid individual subscribers by mail, 15 (15) sold through dealers; total paid circulation being 3665 (3671); free distribution by mail, carriers or other means 469 (141). Left-over: 75 (63).	
ATSIŪSTA PAMINĖTI	Vincas Maciūnas. ANTANAS STRAZDAS. Pluoštas dokumentų. Atspaudas iš "Aidų" (1963 nr. 8-10 ir 1964 nr. 5-6). Išleido J. Bačiūnas - Bachunas. Spaudė Morkūno spaustuvė. Kaina 2 dol. 137 psl. Wm. R. Schmalstieg and Ant. Klimas. L I T H U A N I A N READER for self-instruction. Priedas prie "Introduction to Modern Lithuanian". Išleido	Tėvai Pranciškonai Brooklyne. SU DAINA. Kišeninio formato 392 dainų rinkinys. Surinko G. Šimukonienė. Spaudė Tėvų Pranciškonų spaustuvė. Jonas Budrys. KONTRAŽVALGYBA LIETUVOJE. 1964 m. mirusio Lietuvos general, konsulo atsiminimai. 224 psl.